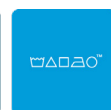

MANUÁL SPOTŘEBITELE PRO UDRŽITELNÝ TEXTIL

Tato studie vznikla za finanční podpory Rady kvality České republiky a ve spolupráci s oficiálním portálem společenské odpovědnosti a kvality České republiky:

www.narodniportal.cz

OBSAH

01	Úvod	4
02	Jak správně nakupovat textil?	6
	Čísla a informace, které alarmují	8
	Nakupujte odpovědně	14
	Výrobek si důkladně prohlédněte	16
	Hledejte značky důvěry	20
	Zkuste alternativu	24
03	Jak správně a efektivně pečovat o textil?	26
	Zachovávejte informace	30
	Zajímavá čísla a informace o praní	32
	Jak správně textil ošetřovat?	36
04	Jak správně textil vyřadit? Co s ním dál?	44
	Oprav, přešij, daruj, ale nevyhazuj	48
	Kam s ním?	52
05	Závěr	58
	Zdroje	60
	Seznam obrázků	62

01 ÚVOD

Textil je nedílnou součástí lidského života a je také fundamentální potřebou, provází ho po celou dobu kulturní historie. Začal se využívat jako ochrana před negativními vlivy přírodního prostředí a postupně se vyvinul v odznak společenského postavení majitele. Jeho základní funkčnost však zůstala, naopak jsme ji vlivem výzkumu a vývoje posunuli o několik stupňů výše. Textil nejen chrání před nepříznivým počasím, ale chrání i před různými situacemi – například funkční oděvy hasičů před ohněm, ochranné vesty proti balistickým střelám v ozbrojených konfliktech, nebo oděvy pro sportovní výkony eliminují nepříznivé okolní vlivy, aby sportovec mohl věnovat pozornost svému výkonu. Textil postupně našel uplatnění i v oborech, kde bychom ho dříve našli spíše sporadicky. Používá se ve stavebnictví – v budovách, ale i dopravních stavbách, v zemědělství a široké uplatnění našel i ve zdravotnictví. Největším konzumentem textilních výrobků však stále zůstávají domácnosti. A je to nejen oblečení, ale ložní, kuchyňský či koupelňový nebo dekorační textil.

Každý kus textilu, který máme v domácnosti má nějaký účel použití, životnost a po jejím ukončení by měl být správným způsobem recyklován nebo zlikvidován. Za každým kusem stojí obrovský kus lidského umu, času, energie a přírodních zdrojů, které jsou do něj vloženy od vlákna, přes všechny technologické kroky až po hotový výrobek. Přesto nebo právě proto se textil stal běžným spotřebním zbožím, které spotřebováváme tak rychle, že se nám jako odpad kupí a nemáme pro něj mnoho využití.

Textilní výrobky jsou svým charakterem produkty s dlouhodobou užitnou hodnotou. Při správném používání a péči nám mohou sloužit desítky let, mohou se i dědit napříč generacemi. Tuhle úctu vůči nim jsme za posledních několik dekad už téměř zapomněli. Je to hlavně proto, že se textil stal běžným spotřebním výrobkem, a to pro svoji nízkou cenu, dostupnost a výborný marketing. Oděvní výrobky jsou spojeny s emocemi, jsou do jisté míry i vyjádřením životního stylu a osobnosti spotřebitele. Jejich životnost je z velké části určena, a tedy i omezena souladem s módou. Z původních dvou kolekcí, které oděvní a textilní firmy nabízely spotřebitelům jsme nyní mnohdy až na šestnácti. Kolekce a trendy vznikají tak rychle, že je mnoho spotřebitelů ani nestihne objevit a už jsou tu nové.

Proto, abychom dokázali textilní výrobky řádně ocenit, dobře se o ně starat a také je pak vhodným způsobem vyřadit z používání, vznikl tento manuál. Je rozdělený do tří částí, které mapují cestu, kdy si výrobek kupujeme, jak se o něj staráme, a pak jak jej vhodným způsobem posuneme dále, abychom zachovali hodnoty do něj vložené co možná nejvíce.

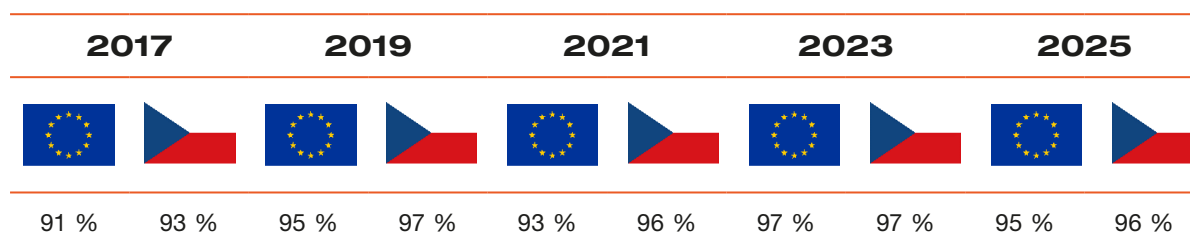
02

JAK SPRÁVNĚ NAKUPOVAT TEXTIL?

Koupit nějaký textilní nebo oděvní výrobek umí jistě každý. Pokud tedy abstrahujeme od módních vlivů, není to žádná věda. K tomu, abychom koupili správně a vhodně, potřebujeme vědět velikost, preference na použitý materiál a ideálně si výrobek vyzkoušet a posoudit, zda nám sedí, hodí se na nás, a také na příležitost, pro kterou jej kupujeme. Ještě před tím, než se pustíme do rad ohledně toho, jak správně vybírat textilní výrobky, pojďme se seznámit s čísly, která mohou ovlivnit náš zájem k nakupování textilu.

Čísla a informace, které alarmují

Podle pravidelného průzkumu (GINETEX, The International Association for Textile Care Labelling, 2025), který pro GINETEX realizuje od roku 2017 výzkumná agentura IPSOS spotřebitelé nakupují textil často. Průzkumy byly realizovány v pravidelných dvouletých cyklech v sedmi Evropských zemích – v Česku, Francii, Itálii, Německu, Španělsku, Švédsku a Velké Británii - v každé zemi na vzorku 1000 obyvatel, který splňuje požadavky na rovnoměrné pokrytí populace z hlediska demografického a geografického. Na otázku, zda si v posledních šesti měsících koupili nějaký oděvní výsledek odpověděli ANO spotřebitelé v jednotlivých letech následovně:

Další zajímavou informací z průzkumu bylo také to, že někteří spotřebitelé nakupují textilní výrobky častěji, a to dokonce i několikrát měsíčně nebo týdně. V posledním průzkumu z roku 2025 to bylo 22 % Evropanů a 31 % Čechů. Z toho vyplývá, že textil je velmi oblíbenou komoditou spotřebitelů. Z oblíbenosti textilu lze usuzovat, že ho nejen potřebujeme, ale zároveň si s ním také děláme radost.

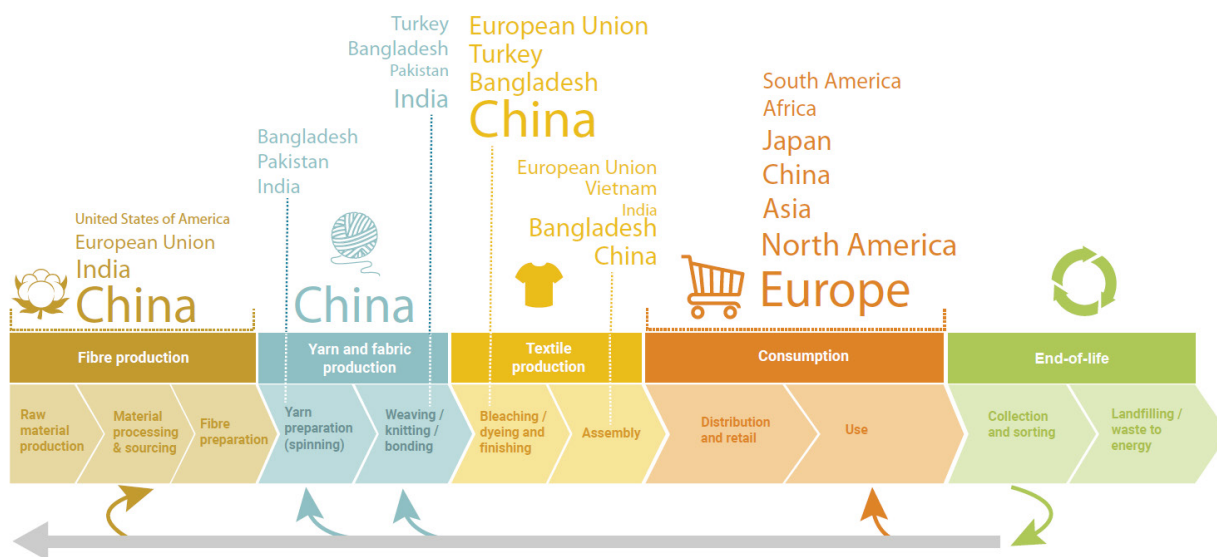
Co však ovlivňuje samotné rozhodnutí nakupovat textil?

Podle interních dokumentů EURATEXu je chování spotřebitelů ve vazbě na textil ovlivněno různými faktory, včetně individuálních pohledů na nákup a prevalence nákupního chování. Při nákupu textilu existují dva primární přístupy spotřebitelů k oblečení a to tak, že jedna skupina považuje oblečení čistě jako funkční, druhá skupina je vnímá v kontextu sebeprezentace. Mezi primární motivace k nákupu pak patří dobrý vzhled, výměna starého oblečení za nové, nákup nového základního oblečení, udržení trendu nebo příprava na zvláštní příležitost.

Pojďme se ale na textil podívat nejprve z globálního pohledu a vysvětlit si kontext současného stavu.

Textilní zboží, které se prodává na běžném spotřebitelském trhu v Evropě, a tedy i v České republice je ze 73 % z dovozu. V praxi to znamená, že se na každého Evropana přiveze ročně 26 kg oděvů a domácího textilu. Podle zprávy A new textile economy: Redesigning fashion's future (Ellen MacArthur Foundation, 2017) se objem výroby mezi lety 2000 a 2015 zdvojnásobil a tento nárůst stále trvá. Důvodů je jistě několik, jedním, který

tento fenomén významně posílil bylo uvolnění kvót na volný pohyb textilního zboží v členských zemích World Trade Organization v roce 2005. To způsobilo masivní nárůst importu textilu, a to nejen do EU, ale také do USA a dalších zemí. Současně měl tento trend pozitivní vliv na zaměstnanost v Asii, kde v odvětví textilního a oděvního průmyslu došlo k jejímu nárůstu. Změna nastala i v České republice, kde došlo k další redukci textilního průmyslu. Celosvětově se pak výroba textilu – a to od vlákna až často po hotové výrobky – se přesunula na východ, zejména do Číny. Tím se také oddělilo místo výroby od místa spotřeby a vznikly silné diskrepance i v podmínkách výroby. Více dokresluje obrázek č. 1 níže.

Obrázek 1: Geografické rozdělení globální výroby a spotřeby textilního zboží

Touto masivní nabídkou textilu na trhu došlo i ke změnám v cenách. Způsobilo to jejich pokles o 30 % v poměru k inflaci. Přesto došlo mezi lety 1996 a 2018 k nárůstu výdajů domácností za textil. Což lze vysvětlit ochotou spotřebitelů kupovat levnější zboží ve větší míře. Současně bylo zaznamenáno, že se snížila životnost textilu o 36 % a oblečení začalo být vyřazováno z oběhu častěji, v průměru už po sedmi až devíti nošeních. V Evropě se průměrná životnost oblečení u spotřebitelů pohybuje mezi 2,2 a 5 lety (European Topic Centre on Waste and Materials in a Green Economy, 2019). Oděvy jsou předčasně vyhazovány kvůli rychle se měnícím trendům nebo jejich obecně nízké kvalitě. Další zajímavou informací je také využití obsahu šatníku. Například ve Velké Británii bylo v roce 2016 zjištěno, že spotřebitelé využívají aktivně pouze zhruba 35 % oblečení, které mají k dispozici (WRAP, 2017).

Tato poslední informace zaujala další výzkumné týmy, aby se ponořily do tématu obsahu šatníku. Hot or Cool Institute v Berlíně zmapoval tento vývoj s doporučeními pro současnost.

V 50. letech 20. století uváděl průvodce dobrým oblékáním pro dospělou ženu žijící ve městě 42 kusů oděvů (bez doplňků a spodního prádla) jako dostatečné množství k pokrytí celoroční potřeby různých typů oděvů. V 60. letech 20. století se průměrná francouzská skříň skládala z přibližně 25 kusů oblečení, celkem 40 kusů. Novější studie naznačují, že průměrná velikost šatníku se od 50. a 60. let 20. století podstatně zvýšila. Například velikost šatníku v Nizozemsku se pohybuje od 70 kusů do 429 kusů (bez spodního prádla) a navrhuje celkem 80 kusů jako dostatečné množství k uspokojení potřeb nošení. V souladu s tímto přístupem tato zpráva bere v úvahu celkem 74 kusů oděvů (včetně obuvi) v aktivním používání jako

Obrázek 2: Na problém s textilním odpadem upozornila 4 tunovou hromadou textilu v listopadu 2024 Diakonie Broumov v Praze na Náměstí republiky, zdroj: <https://www.expat.cz/czech-news/article/prague-piles-up-clothes-outside-shopping-mall-to-highlight-textile-waste-crisis>

úroveň dostatečnosti v zemi se dvěma ročními obdobími a celkem 85 kusů oděvů v zemi se čtyřmi ročními obdobími. Tyto hodnoty mají reprezentovat jednotlivce s průměrnými potřebami a liší se v závislosti na různých kontextech nošení, kterým se jednotlivec může setkat – například pracovní oděvy, domácí oděvy, sportovní oděvy, slavnostní oděvy a outdoorové oblečení (Hot or Cool Institute, 2022).

Z výše uvedených informací vyplývá, že textilu a oděvů je dostatek, a to až tak, že ho máme přemíru, nevyužíváme jeho potenciál, a naopak s ním plýtváme. Asi proto se roce 2022 textilní průmysl a jeho vliv na životní prostředí dostal do hledáčku EU, která pod tíhou mnoha odborných argumentů vydala Strategii pro udržitelné a oběhové výrobky. Ta odhalila řadu skutečností a prioritizovala textilní a oděvní sektor z pohledu nutnosti akcelerace zelené transformace. Evropský textilní a oděvní průmysl aktuálně prochází velkými změnami, které podléhají globálním změnám a jejich dopadu. Připravují se dokumenty, které mají přinést větší přehlednost na trhu, dohledatelnost původu výrobků až k základnímu materiálu, připravuje se zaangažování výrobců i do procesu likvidace/recyklace vyřazeného textilu. Evropská unie po konzultacích s odbornými organizacemi definovala, že textilní výrobky budoucnosti musí mít delší životnost, musí být opravitelné, snadno udržovatelné, nesmějí obsahovat látky vzbuzující obavy a také musí být snadno recyklovatelné. Hovoří se o tzv. ekodesignu, který mají mít na zřeteli již návrháři, tedy Ti, kteří jsou u začátku každého textilního výrobku.

Situace v České republice je velmi podobná. Podle informací z Asociace textilního-oděvního-kožedělného průmyslu je u nás na trhu prodáváno z 80 % zboží dovezené ze zahraničí. Pouze 20 % zboží tvoří výrobky českých firem. Je tak tomu z několika důvodů – zejména proto, že české zboží spotřebitelé vnímají často jako drahé, dávají pak přednost levnějším dovozům. České výrobky jsou dostupné zpravidla v menších prodejnách, řetězce nabízejí dovozové zboží, které nakupují na globálních trzích. Velmi silné zastoupení má v České republice také online prodej, což podporuje i globální trend uvedený ve Výroční zprávě EURATEXu (pozn. Aut. – Evropská oděvní a textilní konfederace, která sdružuje Evropské národní asociace), kde je uvedeno, že celoevropsky je textil a oděvy nejprodávanější segment na online tržištích. (EURATEX, 2024)

Online prodej textilu rok od roku stoupá, podle EURATEXu se mezi lety 2009 a 2022 zvýšily tržby z tohoto kanálu z 5 % na 11 %. (Circularity of the EU textiles value chain in numbers, 2025) V České republice a u 400 TOP českých e-shopů se jedná o čtvrté nejprodávanější zboží hned po elektronice, jídle a drogerii (Asociace pro elektronickou komerci, z. s., 2024).

Na základě těchto informací, studií a výzkumů je jasné, že textilu – ať oděvů nebo domáckého textilu, máme na trhu i v domácnostech hodně. A tento fenomén, kterému říkáme fast fashion začíná mít velmi významný negativní vliv na přírodní prostředí. Právě tak, jak rychle nové oděvy vznikají, jsou i vyhazovány a firmy zajišťující jejich sběr řeší kapacitní problémy. Lineární model v textilním průmyslu dosáhl svého dna a nyní je třeba napnout síly a nastavit vše jinak, cirkulárně. Tedy tak, aby se méně spotřebovávalo, více se využívalo stávajícího zboží a recyklovalo se až ve chvíli, kdy již není možné je jinak využít. Tomuto přístupu se říká 3R a v praxi to znamená:

Obrázek 3: 3R přístup, zdroj: https://www.researchgate.net/figure/The-3R-approach-Recycled-Reduced-and-Reused_fig4_282977946

1R – reduce – snižte, nebo postupně snižujte počet používaných textilních výrobků

2R – reuse – pokud se výrobek nějak znehodnotí, tak se snažte ho opravit, pokud to nejde, zkuste jej nejdříve použít na jiný účel

3R – recycle – pokud není možné ho opravit, ani použít na jiný účel, přesuňte ho k recyklaci

Proto, aby bylo možné využít dlouhodobou životnost je důležité umět textilní zboží správně na trhu vybrat. Pojdme se seznámit s několika tipy, jak odpovědně nakupovat textilní výrobky.

**Nakupujte
odpovědně**

Když už se tedy rozhodneme, že nějaký textilní výrobek potřebujeme, musíme si také ujasnit, k jakému účelu ho budeme používat. Jiné požadavky máme na sportovní zboží a pokud budeme vybírat třeba společenský oděv, budou důležité zcela odlišné parametry. Pořízení nového výrobku je dobré plánovat a tím se vyhnout impulzivním nákupům, kdy často podlehneme vábení výhodné ceny, nebo skvělých vlastností, které ale nemáme ničím ověřené. Právě impulzivní nakupování textilu zvyšuje jeho spotřebu a podle interních informací EURATEXu se do něj běžně zapojují, jak mladí lidé, tak často i lidé ve věku 40 - 70 let, kteří podlehnou sezónním výprodejovým slevám. K impulzivním nákupům dochází častěji v kamenných prodejnách než v e-shopech. Přesto se i provozovatelé e-shopů snaží vytvářet domnělý tlak – například docházející zásoby, nebo výhodnou nabídku pouze ten daný den. Tím se snaží vyvolat pocit naléhavosti a podnítit kupujícího k akci.

Před nákupem je dobré si udělat rámcový přehled toho, co trh nabízí. V době internetu to není jistě problém, protože existuje mnoho zdrojů, ze kterých lze čerpat informace, abychom si například stanovili vhodné parametry pro zimní bundu, nebo zjistili trendy u společenských oděvů. Určitě zvažujte i vhodnou barevnost, aby Vám ladila s ostatními věcmi, které již v šatníku máte. A týká se to i malých věcí, protože i ty nám plní skříň.

**Výrobek si
důkladně
prohlédněte**

Přestože mnoho obchodů již nyní probíhá online a jejich objem se rok od roku zvyšuje, tak je vždy důležité si výrobek prohlédnout a zkontrolovat, jak je ušitý, zda mu někde nekoukají volné nitě, které by se mohly rozpárat. Zkontrolujte také, zda není na výrobku nějaká nežádoucí dírka, zda je povrch celistvý. To platí i o rubu výrobku, který by měl být také kvalitně zpracovaný.

Každý výrobek, který výrobce nebo obchodní společnost uvádí na trh v České republice nebo v zemích EU musí být bezpečný. Za jeho bezpečnost plně odpovídá právě firma, která ho na trh uvádí.

Obrázek 4: Etiketka a doprovodné informace jsou důležitým zdrojem

Každý textilní výrobek musí být i náležitě označený, aby každý spotřebitel našel informace, které jsou pro něj důležité. Musí tak být učiněno v souladu s EU legislativou (Nařízení 1007/2011 o názvech textilních vláken a souvisejícím označování materiálového složení textilních výrobků a Nařízení 2023/988 o obecné bezpečnosti výrobků) a také českou legislativou – Zákonem o ochraně spotřebitele č. 634/1992. Tyto předpisy stanoví, že na výrobku musí být neoddělitelně uvedeny informace o:

- výrobci, dovozci nebo dodavateli
- poštovní a elektronické adrese výrobce, dovozce nebo dodavatele
- velikosti nebo rozměru výrobku
- materiálovém složení výrobku
- doporučeném způsobu údržby
- typu, sérii nebo sériovém čísle

Všechny informace musí být uvedeny v jazyce země, kde se výrobek prodává. V České republice tedy česky, na Slovensku slovensky... a tak dále.

Obrázek 5: Etiketa textilního výrobku

Podle již výše uvedeného průzkumu agentury IPSOS (GINETEX, The International Association for Textile Care Labelling, 2025) spotřebitelé při nákupu textilního výrobku hledají informace, které jsou pro ně důležité následovně:

Parametr	 EU	 CZ
Velikost	96 %	99 %
Materiálové složení	74 %	74 %
Instrukce k péči	57 %	51 %
Značka kvality	55 %	56 %

Tyto informace se do značné míry překrývají i s povinnými informacemi, které výrobci musí podle platné legislativy na výrobcích uvádět. Z toho je pak významná značka kvality, kterou spotřebitelé jak v Evropě, tak i v České republice na výrobcích identifikují a je pro ně důležitá.

Samotný výběr výrobku a koupě podléhá kritériím, který byly v GINETEX průzkumu také sledovány a jsou následující:

Kritérium	 EU	 CZ
Cena	62 %	63 %
Výhodnost	56 %	54 %
Sluší mi	55 %	52 %
Kvalita	55 %	47 %
Komfort	54 %	63 %

Je tady patrné, že pro spotřebitele je v současnosti cena to hlavní kritérium pro nákup textilního výrobku. Potvrzují to aktuální trendy a neustálý nárůst spotřeby textilu v domácnostech.

Parametr, který se v letošním průzkumu dostal až na čtvrté místo – tedy kvalita, je vlastnost textilu, která ho předurčuje k dlouhodobému užívání, kdy výrobek poskytuje svému majiteli celý komplex vlastností v plném měřítku. Jedná se tedy jak o funkční, tak i vzhledové vlastnosti.

Spotřebitelé se obecně méně zajímají o další aspekty spojené s výrobou textilu a oděvů, jako jsou například etické otázky, spojené s podmínkami, za kterých byly textilní výrobky vyrobeny.

Hledejte značky důvěry

Vybrat kvalitní výrobek na takto velmi saturovaném trhu není vůbec snadné. Abychom dokázali odlišit běžné zboží od toho, kterému bychom se měli vyhnout, můžeme využít značky, které informují o výjimečných vlastnostech výrobků.

V celosvětovém měřítku existuje obrovské množství značek a sloganů na textilních a oděvních výrobcích, které zdůrazňují různé charakteristiky výrobků. Od ekologické výroby, která není samozřejmě nijak specifikována, přes uhlíkovou stopu až k obsahu recyklovaných vláken. K nic neříkajícím, všeobecným prohlášením, která lze jen těžko ověřit je dobré být skeptický. Existují také značky multisektorové, které sledují parametry například výrobků bez dětské práce (Child Labor Free), nebo značka, která certifikuje zboží, které je testováno na alergenů (Allergy-Friendly Quality Tested (ECARF)), či další oblasti jako jsou například výrobky, které nezpůsobují zamoření půdy. Obecně lze říci, že důvěru zaslouží značky, které jsou založeny na nějakém měření a certifikaci, že výsledek je ve shodě s požadavky.

U značek kvality je třeba si uvědomit rozdíl mezi značkami jako takovými. Značka kvality je zcela odlišná od brandu – od obchodní značky. Proto jsme v následujícím přehledu vybrali ty důležité a specifické pro český trh. Pojďme se tedy seznámit jen s těmi nejdůležitějšími:

Značka	Logo	Popis
QZ – Zaručená kvalita		Jediná značka kvality pro textilní výrobky, je součástí vládního programu Zaručená kvalita. Uděluje se na základě ověření vlastností v nezávislé zkušební laboratoře podle relevantních technických norem. Značka se uděluje vždy na 3 roky.
Czech Made		Výrobce nebo poskytovatel služby musí být registrován v České republice a musí vyrábět produkt či poskytovat službu v tuzemsku. Výrobek musí úspěšně projít hodnocením kvality, které je založeno na třech pilířích: sebehodnocení včetně předložení příslušných certifikací, protokolů o zkouškách produktu a dalších dokumentů, hodnocení spokojenosti zákazníků a hodnocení na místě firmy, ve výrobě, v provozovně apod.

Český výrobek

Výrobce, který chce získat tuto značku na své výrobky musí vyrábět výrobky opravdu v České republice. Dále musí mít alespoň 50 % surovin či komponent vyrobených v ČR. Licence se získává přímo na určité výrobky, může ji získat vždy jen výrobce. Firma musí umožnit kontrolu splnění podmínek přímo ve výrobě.

EU Ecolabel
(Evropská ekoznačka)

Dobrovolná známka EU pro výrobky a služby, které mají snížený dopad na životní prostředí v celém životním cyklu – od surovin přes výrobu, distribuci až po likvidaci / recyklaci. Kritéria jsou specifická pro různé skupiny produktů (včetně textilu).

OEKO-TEX®
Standard 100

Mezinárodní certifikace (nezávislé testování) zaměřená na zdravotní nezávadnost textilií – tj. že výrobek neobsahuje škodlivé látky (např. těžké kovy, formaldehyd, pesticidy, alergeny).

GOTS (Global
Organic Textile
Standard)

Mezinárodní certifikace pro organická textilní vlákna. Zaručuje, že většina vláken pochází z ekologického zemědělství, že se v procesu používají ekologické prostředky / barviva, a že jsou splněny standardy sociální odpovědnosti (např. pracovní podmínky).

Při výběru vhodného výrobku tedy věnujte pozornost všem těmto oblastem a pak jistě pořídíte takový kus do svého šatníku nebo domácnosti, který Vám bude sloužit dlouho a dobře.

**Zkuste
alternativu**

Velké množství textilu na trhu, ale i mezi lidmi přináší i nové příležitosti a mění zaběhlé způsoby lineární ekonomiky. Přesouváme se od NAKUP – SPOTŘEBUJ – VYHOĎ k jiným formám, které prodlužují dobu, po kterou je výrobek užíván, jako jsou například sdílení nebo pronájem. Textil také nemusíme nakupovat, ale můžeme ho vyměnit. Pokud máme nějaký nepotřebný, tak ho také můžeme prodat na nějaké online platformě, nebo někomu darovat či opět vyměnit.

Pokud se nám některé věci okoukaly a nudí nás, můžeme je také přešít, přebarvit nebo jinak oživit. Cílem je přejít od lineárního modelu k cirkulárnímu, který přináší větší užitek z již stávajících výrobků, prodlužuje jejich životnost a to tím, že po fázi primárního užití se hledá cesta, jak výrobek znovu využít. Pokud to nelze zajistit, tak se hledá cesta, jak výrobek předělat (zmenšit, zvětšit, přešít, upravit, dekorovat...) a teprve pokud ani to nelze, tak se výrobek vyřazuje z užívání a recykluje se.

U dražších výrobků se již nyní na trhu můžeme setkat s takzvaným pronájmem. Jedná se o službu, která nám umožní na časově limitovanou dobu si výrobky půjčit a absolvovat v nich třeba nějakou výjimečnou akci. Týká se to právě často společenských oděvů, které jsou velmi nákladné a žádný majitel je nedokáže využít do maxima potenciálu. Takto se již před lety ujal pronájem svatebních šatů, nyní se stále častěji tato služba objevuje i u oděvních designérů, kteří tak vytváří i svůj nový business model.

Obrázek 6: Model cirkulární ekonomie v textilu, zdroj: <https://bluepiranha.co.uk/embracing-a-circular-life-cycle-in-the-fashion-industry-a-shift-from-linear-to-sustainable/>

Celý tento přístup je zaměřený na prevenci vzniku odpadu. To znamená, že nejvhodnější variantou je prodloužit dobu používání výrobků, a to lze právě těmito metodami. Zkuste tedy využít některou z platform pro prodej nepoužívaných věcí. Pro dětské výrobky jsou skvělé komunitní swap burzy, kde můžete vyměnit oblečení svých odrůstajících dětí za takové, které aktuálně potřebujete. Zajímavé oděvní kousky můžete nalézt i v obchodech s použitým zbožím, tzv. second-handech.

Trend využívat tyto zdroje se ukázal jako nosný i v průzkumu GINETEXu (GINETEX, The International Association for Textile Care Labelling, 2025). Respondenti ze sedmi Evropských zemí odhalili tajemství svých šatníků a v průměru 20 a více procent tvoří právě zboží z druhé ruky. Největšími fandy tohoto řešení jsou Britové a Švédí, naopak Španělé, Němci a Italové mají k tomuto přístupu spíše odstup. V České republice je podíl použitého zboží 21 %. V tomto trendu se projevují také generační rozdíly. Mladší generace má větší ochotu koupit tento typ zboží a podíl v šatníku je mnohdy až čtvrtinový, proti starší generaci, která přiznává maximálně šestinu.

03

JAK SPRÁVNĚ A EFEKTIVNĚ PEČOVAT O TEXTIL?

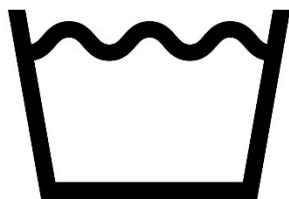
Při užívání hodnot koupeného výrobku a péči o něj hovoříme o ponákové fázi. Jedná se o vlastní nošení oblečení nebo užívání textilií podle jejich účelu (například v domácnosti - ložní a domácké prádlo), dále o péči, kterou mu věnujeme – zpravidla praní, nebo chemické čištění, to podle typu výrobku a pak také jeho ukládání a případné opravy, které na výrobku děláme. Každý z těchto kroků, nebo procesů může významným způsobem ovlivnit životnost výrobku.

Samotné používání výrobku podléhá zejména jeho účelu použití. Tedy měl by být používán v souladu s tím, pro jakou aktivitu byl vyroben. Pak můžeme plně využít jeho potenciál a užít si ho také dostatečně dlouho. Jako příklad nám mohou poskytnout například společenské šaty – byly zakoupeny pro reprezentativní účely, jejich vzhled je tedy primární vlastností. Mohou být vyrobeny z jemných materiálů, které vydrží jen nižší zatížení a při každodenním nošení by se mohly šaty brzy znehodnotit. Proto je třeba při užívání oděvů ctít jejich účel použití.

Další oblastí je péče o textil, která může zajistit dlouhodobé zachování funkčních a vzhledových vlastností, ale pouze pokud jsou dodržena doporučení pro správný postup ošetřování. To znamená, že pokud budou podmínky jednotlivých kroků odpovídat doporučení, nebude výrobek poškozen. Skutečné podmínky mohou být i mírnější a je to z ekologického pohledu i výhodnější.

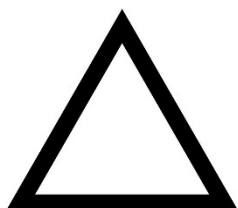
Klíčová je v tomto ohledu textilní etiketa, která obsahuje všechny potřebné informace, aby výrobek byl vhodně ošetřován. Zpravidla jsou na doporučení uvedeny symboly ošetřování, které znázorňují jednotlivé procesy, kterým výrobek prochází při jednom cyklu ošetřování. Pojďme se na ně zaměřit a vysvětlit si jejich význam.

Symbol**Význam**

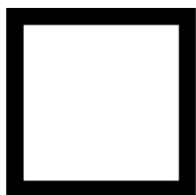
Vanička je symbol pro praní a podmínky, za kterých probíhá proces ve vodním prostředí.

Číslo uvedené ve vaničce indikuje maximální teplotu prací lázně. Ručička ve vaničce znamená, že výrobek by měl být ošetřován ručně. Podtržení pod vaničkou znamenají šetrnější péči – omezení mechanického namáhání a rychlosti odstředování. Přeškrtnutý symbol znamená zákaz praní.

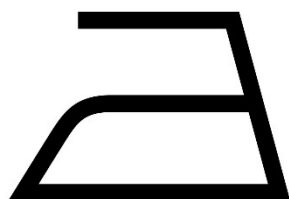
Trojúhelník je symbol, který upřesňuje podmínky bělení.

Prázdný trojúhelník znamená, že mohou být použita všechna bělidla bez omezení. Pokud jsou v trojúhelníku dvě diagonální čáry, znamená to, že mohou být použita pouze nechlorová bělidla. Pokud je trojúhelník přeškrtnutý, je bělení u tohoto výrobku zakázáno.

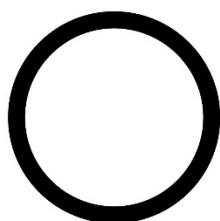

Čtverec je symbol, který upřesňuje podmínky sušení prádla. Čtverec s kolečkem uvnitř indikuje podmínky sušení v bubnové sušičce, tečky jsou značkami pro maximální teplotu sušení (•• = 80 °C, • = 60 °C). Přeškrtnutý symbol znamená, že se výrobek nesmí sušit v bubnové sušičce.

Linky uvnitř čtverce upřesňují podmínky sušení – například sušení v závěsu, nebo sušení odkapáním, diagonální linka znamená sušení ve stínu.

Žehlička je symbol, který upřesňuje podmínky žehlení prádla. Tečky uvnitř žehličky znamenají maximální teplotu žehlicí plochy (••• = 210 °C, •• = 160 °C, • = 120 °C), symbol s jednou tečkou a přeškrtnutou párou znamená zákaz žehlení s párou. Přeškrtnutý symbol znamená zákaz žehlení.

Kolečko je symbolem pro profesionální ošetřování textilií. Takto označený výrobek by měl být předán odborníkům do čistíren oděvů, kteří ho ošetří v souladu s označením. W znamená, že je povoleno tzv. mokré čištění, podtržení upřesňuje mechanické podmínky čistícího procesu. P a F jsou označení pro doporučená rozpouštědla, podtržení opět upřesňuje mechanické podmínky čistícího procesu. Pokud je symbol přeškrtnutý, je chemické čištění zakázáno.

Obrázek 7: Etiketa textilního výrobku, zdroj: Canva

Podrobné informace o symbolech ošetřování jsou k dispozici na webu **www.symbolyudrzby.cz**, kompletní tabulku naleznete také v příloze č. 1. Pokročilý spotřebitel se symboly pracuje tak, že ví, že nepředstavují návod na údržbu, ale že ho informují o tom, co výrobek maximálně vydrží. Podle skutečného stavu znečištění pak volí mírnější postupy a šetří tak výrobek samotný i životní prostředí. Podrobnosti najdete v následujících kapitolách a na informačním portálu **<https://clevercare.info/cs/>** .

Zachovávejte informace

Znalost nebo přehled o používaných symbolech ošetřování může usnadnit péči o textil a prodloužit tak životnost textilu. Každopádně důležité jsou informace, které byly uvedeny na etiketě. Cedulka nebo štítek je taková tichá pošta, která jde od výrobce ke spotřebiteli, tedy nám, abychom měli veškeré penzum informací ke správnému užívání a péči o výrobek. Pro doporučení vhodné péče je klíčový materiál, ale i technologický způsob zpracování výroby textilie, a pak také oděvu nebo jiného textilního výrobku. A informace na cedulkách právě tyto aspekty zohledňuje.

Problémem však v současnosti je to, že většina textilu je prodávána v řetězcových prodejnách a zboží je označováno na etiketách pro několik trhů. Proto se velikost štítků obecně zvětšila a začaly spotřebitelům vadit, a to jak z estetických, tak i funkčních důvodů.

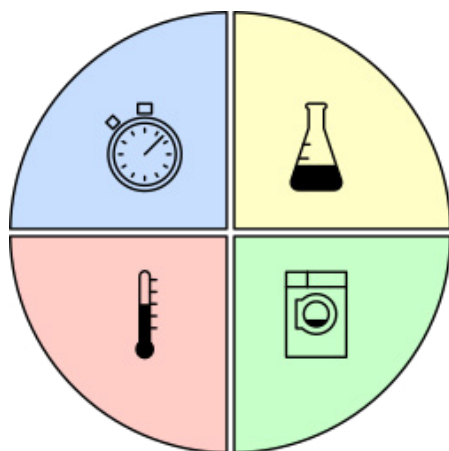
Podle průzkumu GINETEXU (GINETEX, The International Association for Textile Care Labelling, 2025) odstraňuje etiketu z textilu v souhrnu ze sedmi sledovaných zemí až 69 % spotřebitelů. V České republice je to ještě více – překvapivých 78 % spotřebitelů, kteří odstraňují důležité informace z výrobků. Hlavním důvodem je výše uvedená velikost cedulky, ale spotřebitelé v průzkumu uváděli také, že cedulky jim dráždí pokožku. Přesto je třeba se při případném odstraňování štítku zamyslet, zda nám tato informace nebude chybět.

Ve stejném průzkumu se totiž až 34 % v EU měřítku a překvapivých 45 % českých respondentů vyjádřilo, že nedodržují doporučený způsob údržby proto, že odstříhli cedulku a nemají tedy tyto podstatné informace k dispozici.

Přítomnost štítku na oblečení pak může být i velkou výhodou při prodeji z druhé ruky, protože tím jednoznačně zodpovíte otázku na materiál a doporučenou péči, který Vám jistě kupující položí.

Zajímavá čísla a informace o praní

Pojďme se podívat, jaké jsou návyky spotřebitelů při praní prádla, které se skupila A.I.S.E. - European detergents & maintenance products industry Association v roce 2024. Tato asociace dělá od roku 2008 podobná šetření každé tři roky a v jejím hledáčku jsou návyky spojené s četností praní, používáním detergentů a také s ekologickými opatřeními, která spotřebitelé aplikují v domácnostech. Průzkum probíhal ve 23 EU zemích, na populačním vzorku 200 osob, které zajišťují nákupy detergentů a péči o čistotu a úklid v domácnostech. (A.I.S.E. - European detergents & maintenance products industry association, 2025).

Obrázek 8: Sinnerův kruh, zdroj: https://en.wikipedia.org/wiki/Sinner's_circle

Od roku 2014 se zvýšil počet praní z 6,1 praček za dva týdny na 6,3 pračky. Počet praní přímo souvisí s velikostí domácnosti – rodiny s dvěma dětmi perou průměrně 7,4 x, bezdětné páry pouze 4,9 x. Spotřebitelé s oblibou využívají zejména praní v pračce a to v 83 %, ve 13 % pak kombinaci ručního praní a odstředování v pračce, zbytek je pouze ruční praní. Podíl používání pračky se oproti roku 2014 zvedl o 4 %. Zhruba v 82 % využívají plně kapacitu pračky. Co se týče pracích prostředků, tak většina preferuje prací gely (75 % praní), oproti pracímu prášku (55 % praní) a svoji oblibu získávají i prací kapsle (36 % praní) a zhruba ve 12 % používají spotřebitelé i prací papírky. Obecně mají spotřebitelé obavy ze správného dávkování, zejména když změní prací prostředek.

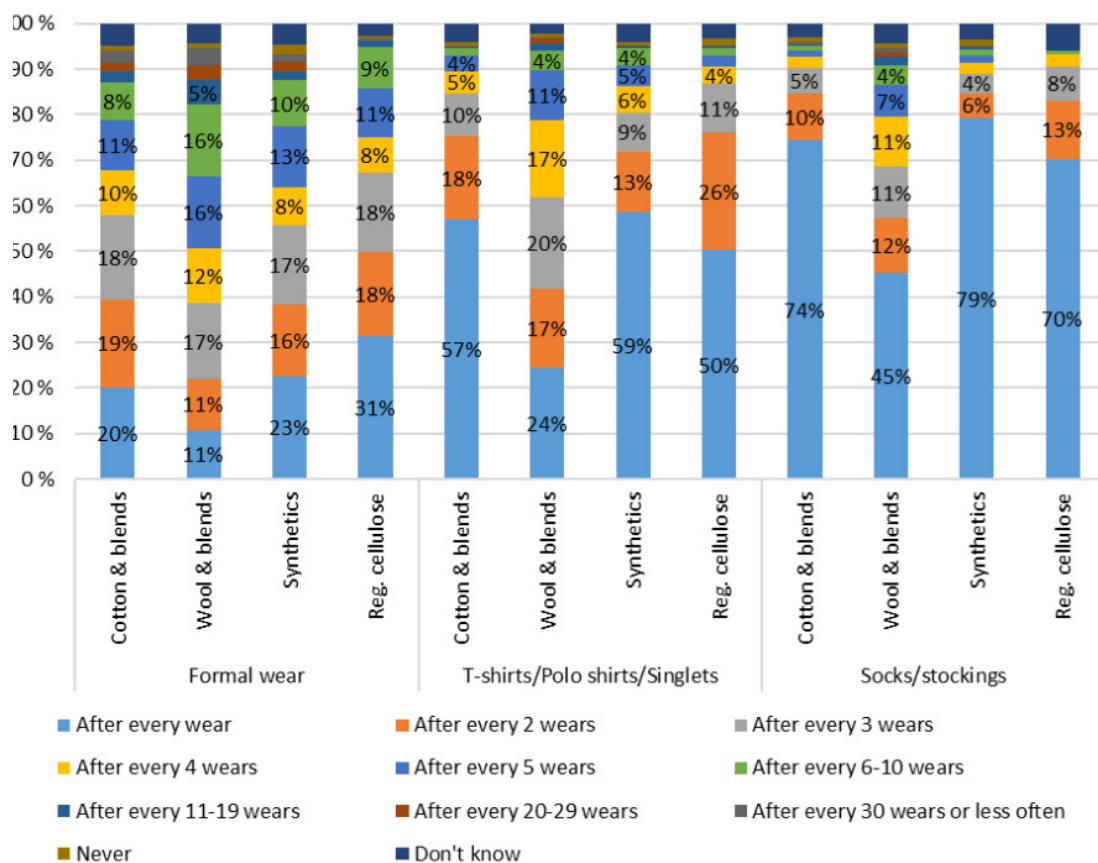
Je tedy patrné, že prádlo pereme často. Odborné kruhy odhadují, že praní v domácnostech produkuje zhruba 30 % celé uhlíkové stopy textilního a oděvního průmyslu. Každopádně péče o textil v domácnostech je jistě oblastí, kde každý může změnou svých stereotypů přispět ke globální změně. Obecně lze totiž konstatovat, že spoustu prádla v domácnostech pereme někdy zbytečně, protože třeba není vůbec špinavé.

Praní je pro každé prádlo velmi namáhavý proces. Je to v podstatě šoková terapie, protože ve vodním prostředí probíhá působení jak detergentů, tak i mechanických vlivů, teploty a celé to ovlivňuje také čas. Všechny tyto vlivy musí být vždy v rovnováze a pokud u některého parametru snížíme působení, musíme ho vynahradit jinde. Například když snížíme teplotu, musíme desinfekční efekt praní nahradit chemickými prostředky. Hovoří se o tzv. Sinnerově kruhu (podle německého chemika Herberta Sinnera), který tuhle vzájemnou závislost popsal šedesátých letech minulého století. Tento princip pomáhá odborníkům při výrobě a testování pracích prostředků, aby bylo dosaženo žádaného pracovního efektu.

Při údržbovém cyklu dochází nejen k odstranění nečistot a skvrn, ale dochází i k opotřebování samotné textilie a tím se snižuje i životnost výrobku. Do vodního prostředí se uvolňují části vláken, v případě přírodních jsou to částice, které se snadno rozloží. V případě syntetických materiálů hovoříme o tzv. mikroplastech, tedy drobných částicích, úlomcích, které se společně s odpadními vodami dostávají až do moří, usazují se na dně a díky svému chemickému základu jsou velmi odolné. Samozřejmě, že praní textilií není jediným zdrojem mikroplasty ve vodách. Podílí se na něm všechny plastické výrobky, v případě textilu vznikají mikroplasty i při nošení, jsou rozptýleny nejen ve vodě, ale i ve vzduchu a v půdě. V případě textilu je však praní a vznikající odpadní voda považována za hlavní cestu úniku do vodního prostředí. Studie zaměřující se na tento fenomén se různí v podílu textilu na množství uvolňovaných mikroplastů do oceánů. Některé z nich tvrdí, že tvoří až 35 % (Boucher a Friot, 2017), jiné naopak že podíl je zhruba poloviční – tedy 16 % (UNEP, 2016). V Evropě, kde je většina domácností připojena k systému čištění odpadních vod, se odhaduje, že se do povrchových vod každoročně uvolní 13 000 tun textilních mikrovláken, tj. 25 gramů na osobu, což představuje 8 % celkového primárního úniku mikroplastů do vody (Eunomia a ICF, 2018) (Microplastics from textiles: towards a circular economy for textiles in Europe, 2022). Velký podíl textilního průmyslu na mikroplastech je přičítán levnému textilu – fast fashion – který využívá značný podíl syntetických vláken. A to se týká nejen praní, ale i výroby. K omezení tohoto jevu by měly přispět účinné filtry, které by měly tyto částice zachytávat již v pračkách.

A proč se nad mikroplasty vůbec zamýšlet? Zejména proto, že v oceánech a mořích, ve kterých je mikroplastů opravdu hodně, se loví ryby a žijí tam další živočichové, kteří tvoří náš potravní řetězec. Mikroplasty tak podle některých studií zpochybňují zpomalení růstu a změny v jejich přirozeném chování. Světová zdravotnická organizace (WHO) v roce 2019 zveřejnila studii o mikroplastech v pitné vodě, která shrnula studie analyzující částice mikroplastů ve vodě, sladké vodě, kohoutkové a balené pitné vodě. Shruti a kol. (2020) zjistili, že přibližně 84 % z 57 vzorků nealkoholických nápojů, studeného čaje a energetických nápojů obsahovalo mikroplasty (Microplastics from textiles: towards a circular economy for textiles in Europe, 2022).

Zcela jistě je zajímavé sledovat, jak často spotřebitelé perou určité typy oblečení v závislosti na materiálu, ze kterého je vyroben:

Obrázek 9: Počet dní nošení oděvů před praním podle obsahu vláken, zdroj: Laundry Care Regimes, Laitala K., Klepp G. I., Kettlewell R., Wiedemann S.

Z grafu je patrné, že výrobky ze syntetických vláken prány častěji. Kirsty Laitala tento jev přisuzuje tomu, že syntetické materiály jako polyester nebo polyamid mají tendenci zadržovat silné tělesné pachy ve srovnání s oděvy vyrobenými z přírodních materiálů, jako je vlna nebo bavlna (K. Laitala, 2020). Dalším důvodem pro častější praní u syntetických materiálů může být i jejich oblíbenost v segmentu oděvů pro sport, kde se lidé častěji potí. Syntetický materiál umí tekutinu transportovat na svůj povrch, ale často způsobí vznik nežádoucího pachu, což pak vyvolá potřebu oblečení prát častěji.

Obecně je otázka praní prádla spojená zcela jistě i se zvyklostmi ve společnosti a má i psychologický rozměr. Lidé chtějí být v současnosti vnímáni jako „čistotní“, takže si přejí, aby jejich oblečení bylo čisté a voňavé. Chtějí mít tu správnou image a aspekty jako čas, peníze nebo environmentální dopad zde hrají druhotnou roli.

Jak správně textil ošetřovat?

V předchozí části jsme se seznámili s environmentálními dopady přespřílišné péče o textil. Je tedy třeba si položit otázku: Kdy je dobré prádlo prát?

Obecně platí, že je vhodné prádlo prát ve chvíli, kdy je špinavé, má skvrny nebo je propocené. Jsou ale samozřejmě typy lůžkovin, které používáme průběžně a pak je také pereme v nějakých intervalech, jako je tomu například u ložního prádla. Proto ještě, než špinavé prádlo odložíte do koše na prádlo, zkuste se zamyslet, zda je opravdu špinavé a potřebuje vyprat. Tímto rozhodnutím ušetříte přírodu, ale i vlastní čas a náklady na praní jako je prací prostředek, elektrická energie, voda a vlastní opotřebení textilu.

Dále platí také, že se vždy řídíme doporučeními od výrobce, která jsou uvedena na textilním štítku. Proto je vhodné ho neodstříhovat a zachovat ho na výrobku. Pokud to z nějakého důvodu nelze, tak můžete zvolit aplikaci Můj štítek (ke stažení zdarma pro **iOS** a **Android**), kam si oděv/výrobek můžete vyfotit a k němu pak i uložit informace o doporučené péči.

Vhodně skladujte špinavé prádlo

Ještě, než se pustíme do tipů a triků, jak správně prádlo prát, sušit, žehlit nebo ukládat, pojďme se podívat na samotné špinavé prádlo.

Špinavé prádlo uchovávejte ve větrané místnosti, igelitové tašky nejsou úplně nejvhodnější. Textil by měl „dýchat“. Špinavé prádlo nenechávejte ležet příliš dlouho. Pokud je špinavé prádlo mokré, tak je nejlepší ho vyprat okamžitě. Pokud to nelze, tak je třeba mokré prádlo usušit. Tím se předejde vzniku nežádoucího zápachu nebo případně plísně.

Pokud se Vám stane, že si na oblečení nebo jiném výrobku uděláte skvrnu, tak je potřebné ji co nejdříve odstranit, nebo alespoň odstranit hrubé nečistoty. Vždy záleží na tom, o jaký typ textilie a výrobku se jedná. Skvrnu na tričku nebo halence můžeme odstranit rychlým přepráním, u saka nebo pláště odstraníme nečistoty opatrně, ale důkladně, pak předáme nejlépe odborníkům v čistírně oděvů. Způsoby, jak odstranit skvrny naleznete v příloze č. 2.

Pro efektivitu praní prádlo rozřídíte a zvolte vhodný program

Před samotným praním je potřebné prádlo rozřadit. Nejlepší volbou je třídít prádlo podle typu materiálu a teploty doporučené výrobcem. A zde je největším pomocníkem opět štítek, který obsahuje informace jak o materiálu, ze kterého je produkt vyroben, ale i doporučený způsob ošetřování. Dalším parametrem je také barevnost, to znamená prát odděleně jednotlivé barvy. To ale občas bývá obtížné. Mnoho spotřebitelů tak péči o textil řeší skupinkami

bílé – barevné – černé. Právě oddělení bílého prádla umožňuje využít bělicí účinky pracích prostředků, které zajistí dobré vzhledové vlastnosti světlého prádla a odstraní drobné provozní skvrnky.

Barevné a pak i černé prádlo vyžaduje jinou péči a pokud bychom na ně použili prací prostředek na bílé prádlo, mohli bychom znehodnotit jeho vzhled.

Když se vrátíme k materiálu, ze kterého je textil vyroben, tak ten hraje hlavní roli při praní v mechanickém namáhání. Přírodní materiály vydrží obecně větší zátěž než syntetické. Proto je důležité zvolit vhodný režim. Výrobci praček nyní již tyto informace zohledňují a můžete tak volit mezi přírodními materiály a syntetikou. Rozdíl v procesu praní je v objemu praného prádla, zpravidla u syntetického a jemného se volí menší objem. A také v pohybu pracího bubnu. Pokud pereme jemné prádlo, tak se buben jen kýve ze strany na stranu. U syntetiky se buben otáčí kolem své osy, ale v jiných intervalech než u prádla z přírodních materiálů. Proto sledujte textilní štítek a instrukce, které na něm naleznete Vám pomohou se správnou volbou programu. Omezení týkající se mechanického namáhání jsou u symbolu pro praní – vaničky uvedeny jako podtržení. Jedna čárka znamená snížené mechanické působení, dvě čárky znamenají ještě šetrnější péči. Právě tím můžete zamezit přílišnému opotřebení výrobku při praní.

Při praní je důležité, aby prané prádlo obsahovalo rozměrově rozdílné kusy. Díky tomu se může volně pohybovat v pračce a dochází i k vzájemnému tření, které zlepšuje výsledky praní.

Využijte plnou kapacitu pračky

Proto, abychom docílili žádaného efektu je třeba zvolit vhodný postup péče a naplnit pračku dostatečným množstvím prádla, ale současně ji nepřepřehňovat. Právě využití plné kapacity pračky je velmi důležité z hlediska ekonomické a potažmo ekologické efektivity. Protože pokud využijeme plnou kapacitu pračky, vypereme prádlo s nižšími náklady, než pokud ji naplníme jen z části. Je to dáno spotřebou vody, která ani při režimu poloviční náplně nikdy není poloviční. Stejně to je i se spotřebou elektrické energie na provoz pračky a ohřívání vody při praní. Ta je skoro stejná ať perete plnou pračku nebo jen polovinu. Negativní dopad pak v důsledku není jen na naši peněženku, ale i na přírodu právě zbytečnou produkcí odpadních vod a již zmíněným transportem mikroplastů a dalších zbytků přírodních vláken do přírody.

Kolik a jakého pracího prostředku?

V současnosti máme širokou nabídku pracích prostředků, a to v různých formách. Podle již zmiňovaného průzkumu mezinárodní asociace A.I.S.E. (A.I.S.E. - European detergents & maintenance products industry association, 2025) dlouhodobě roste oblíbenost tekutých pracích prostředků (použilo je 75 % respondentů v roce 2024 oproti 64 % v roce 2014), přičemž klesá spotřeba pracích prášků (použilo je 55 % v roce 2024 oproti 64 % v roce 2014). Oblíbenost si získávají i další formy jako tablety nebo kapsle, ale zatím v menšině – použila je v roce 2024 zhruba třetina oproti 29 % v roce 2014. Nováčkem jsou prací papírky, které

z uvedených respondentů použilo 12 %. Pojdme se společně podívat na vhodnost jejich použití:

Prací prášek – univerzální nebo na bílé prádlo

Prací prášek má velkou výhodu pro praní bílého prádla a prádla se skvrnami. Obsahuje určitý podíl jemných písků, které umí z prádla dobře odstranit skvrny. Je dobré rozlišovat prací prostředek univerzální a na bílé prádlo. Prostředek na bílé prádlo obsahuje bělicí složky, jejich účinkem je vybělení prádla. Je tedy vhodný pouze na bílé nebo velmi světlé kusy. Univerzální prací prostředek můžete použít i na barevné kusy, ale nedoporučujeme s ním prát černé prádlo.

V nabídce na trhu je i prací prášek na barevné prádlo a ten můžete použít na barevné kusy, různě zašpiněné oděvy, které by měl dobře vyčistit. Pokud se jedná o hrubé nečistoty, jako třeba bláto, tráva a podobně, je vhodné je z výrobku odstranit, případně i namočit a mírně odeprat. Pokud by tam zůstaly větší nečistoty, mohlo by dojít k ušpinění ostatního prádla a k žalostnému výsledku. V této situaci může pomoci i předpírka, která z prádla odstraní část špíny a zlepší tak celkový výsledek praní. V praxi platí, že pokud je prádlo znečištěné, je lepší zvolit praní s předpírkou a na delší čas, než mít žalostný výsledek praní a pak ho muset opakovat.

Co se týče dávkování, tak je vždy uvedeno na obalech pracích prostředků, zpravidla k tomu potřebujete znát PH vody, kterou si můžete změřit nebo se zeptat svého dodavatele. Obecně platí, že často prací prostředek předávkováváme. Proto je vhodné si tyto informace najít, připravit si doma odměrky, třeba z kelímku od jogurtu, kam si fixou poznačíme objem, který potřebujeme a podle toho pak dávkovat.

Tekuté prací prostředky

V poslední době jsou velmi oblíbené tekuté prací prostředky – gely. Ty mají mnoho výhod a jsou nepřekonatelné pro praní barevného a černého prádla, které není příliš ušpiněné. Také u nich si musíme pohlídat dávkování a opět platí, že prostředek dáváme podle tvrdosti vody, ušpinění prádla a samozřejmě i podle objemu prané dávky. Lze je použít i na běžné bílé prádlo, jen je třeba zvolit ten správný typ. Výrobci je nyní rozlišují barvou lahve/barelu ve kterém se prodávají. Jako odměrka často slouží víčko.

Tekuté prací prostředky jsou vhodné i na praní outdoorových výrobků. Mnoho výrobců outdoorových oděvů doporučuje jejich prací prostředek, který je často předraženy. Tekutý prací prostředek na barevné prádlo Vám udělá stejnou službu. Pro outdoorové výrobky ale musíte zvolit vhodný postup – často je to snížené mechanické namáhání a také nižší otáčky při odstředování, aby nedošlo například u membrány k jejímu narušení.

Kapsle/tabletky

Pokud chcete předejít předávkování, tak jsou pro Vás kapsle jako dělané! Obsahují přesnou dávku pracího prostředku ve vodě rozpustném obalu. Vyrábějí se jak pro bílé, tak i barevné prádlo. Lze je ale použít jen při delším cyklu a ideálně na °C, protože při krátkém cyklu praní se obal celý nerozpustí, takže Vám v prádle zůstanou jeho zbytky. Jinak je jejich

použití ještě jednodušší, než u prášku a gelu – vůbec se nemusíte zabývat dávkováním, vložíte do bubny společně s prádlem, zvolíte program, zapnete a perete. Jejich oblíbenost je v populaci menší pravděpodobně z důvodu jejich ceny.

Prací papírky

Jedná se o detergent ve formě papírků, které se ve vodním prostředí zcela rozpustí. Jejich princip a účinnost je podobná jako u kapslí, stejně jako pohodlnost užití. Popularitu získává hlavně u mladší generace, která je ochotná zkusit novinky.

Tip pro efektivnější praní

– například při praní bílého prádla zkuste přidat k pracímu prostředku nebo rovnou do bubny lžičku krystalické sody. Soda změkčí vodu a posílí účinek pracího prostředku. Tohle doporučení ale platí pouze pro prášek nebo gel. Tedy při použití tablet/kapslí nebo papírků není doporučeno.

Aviváž

Používání aviváže je velké téma, které řeší mnoho spotřebitelů. V první řadě si připomeňme, proč se aviváž začala používat, respektive proč byla vyvinuta. Cílem bylo zajistit snížení elektrostatického náboje, který se objevuje u 100 % syntetických materiálů. V současnosti je ale aviváž používána podstatně více, a nejen u syntetických výrobků, ale i u například ručníků. A to i přesto, že použití u koupelnového textilu sice způsobí měkkost a hebkost, ale současně sníží savost, o kterou nám u tohoto typu výrobků jde především.

Každopádně spotřebitelům se líbí, jak výrobky voní a mají měkčí omak. Proto ho používají v Evropě mnohdy až v 55 % všech pracích cyklů, ale se značnými rozdíly. Například v Norsku až v 61 %, oproti Maďarsku nebo Rumunsku kde se používá spíše sporadicky (v 5%) (JRC Science, 2024).

Proto je vhodné se při používání aviváže zamyslet, zda je například na bavlněné prádlo potřebná, protože prací prostředek je navoní také.

Zcela nevhodné je používat aviváž pro sportovní a outdoorové výrobky, bundy, kabáty nebo kalhoty ze softshellu nebo s membránami. Aviváž může způsobit zalepení dírek v membráně, nebo změnu tvaru vláken u funkčního prádla a tím snížit funkcionalitu.

Ruční praní v ruce nebo v pračce?

To je otázka, kterou si často klade mnoho spotřebitelů. Současné pračky umí dobře simulovat podmínky ručního praní a také mají často menší spotřebu vody, než když pereme v ruce. V těchto případech je potřebné rozhodnout podle výrobku – pokud je opravdu velmi specifický a pračka by mohla způsobit nějaké nevratné změny, je lepší vyprat výrobek v ruce.

Pokud se jedná o výrobky, které neobsahují nějaké specifické aplikace, filtry nebo nejsou vyrobeny z velmi jemného materiálu, můžeme je svěřit pračce na program ručního praní. Každopádně se vždy řiďte instrukcemi, které jsou na výrobku uvedeny.

U některých výrobků je vhodné použít šetrný postup při odstředování, protože právě rychlost otáček může narušit nějaký jemný materiál. Proto se používají jemnější postupy – například odstředění přebytečné vody do ručníku. To provedeme tak, že výrobek rozložíme volně na osušku, urovnáme ho a pak osušku smotáme a párkrát vyválíme. Přebytečná voda se vsákne do osušky a výrobek pak můžeme usušit například rozložený na sušáku.

V některých případech se výrobky ani neodstředují a nechají se uschnout tzv. odkapáním. To můžeme provést u rozměrově stabilních výrobků. Tento postup je dobrý například u pánských košil, kde se materiál i pěkně vyrovná a tím si ulehčíme často namáhavé žehlení.

Při sušení využijte nejlépe sílu přírody

Vyprané prádlo je dobré pověsit a usušit co nejdříve.

Pokud je to alespoň trochu možné, tak sušte prádlo venku volně na vzduchu, kde může krásně proschnout, vyrovnat se a navonět přírodou. Samozřejmě je i při sušení důležité respektovat doporučení od výrobce. Tedy pokud se jedná o materiály citlivé na sluneční světlo, je třeba je sušit ve stínu.

Prádlo je při věšení dobré protřepnout, čímž se vyrovná a my pak omezíme nutnost žehlení. Prádlo věšíme na čistou šňůru a ideálně za rovný okraj.

Pokud máme jemné výrobky, které potřebují i speciální postup při sušení, tak můžeme sušit výrobky například odkapáním, jak bylo zmíněno výše. V takovém případě můžeme výrobek pověsit na šňůru, nebo zavěsit na oděvní ramínko. Voda z něj postupně odkapává a výrobek proschne. Můžeme to udělat jak venku na zahradě, tak i například v koupelně.

Pokud máme výrobky ještě citlivější, tak je můžeme sušit rozložené na sušáku, na který dáme osušku. Na tu pak výrobek jemně rozložíme a urovnáme do požadovaného tvaru a opět necháme proschnout. Oba tyto způsoby trvají o dost déle než běžné sušení, ale pro zachování vzhledových i funkčních vlastností je nezbytné využít tyto metody.

Jestliže nemáme možnost sušit prádlo venku volně na vzduchu, tak můžeme využít bubnovou sušičku. Z hlediska ekonomického i environmentálního je vhodné využívat sušičky ideálně A++ třídy, která má možnost řízení zbytkové vlhkosti. U sušičky platí to stejné, jako u pračky – to znamená, že je ideální naplnit celou její kapacitu, ale současně nepřepřínovat. Do sušičky dávejte pouze takové výrobky, u kterých je tento postup povolený. Kusy citlivé na teplotu, mechanické namáhání nebo jemné prádlo by neměly být v sušičce vůbec sušeny. Do sušičky dávejte prádlo dobře odstředěné, snížíte tím spotřebu elektrické energie.

Pečujte o pračku i sušičku

Oba stroje potřebují průběžnou péči, aby Vám mohly dlouho sloužit.

Pračku hned po praní nezavírejte, ale nechejte ji vyschnout. Zamezíte tím vzniku plísní. Pravidelně čistěte filtr. Dále u pračky proveďte jednou za měsíc nebo dva důkladnou očistu a to tak, že pustíte pračku na prázdno, jen se lžící krystalické sody a na nejvyšší teplotu. Tímto procesem provedete desinfekci, a také pomůžete pračce se zbavit vodního kamene.

U sušičky je také vhodné čistit filtr, zavírat sušičku také až vychladne, aby se zamezilo vzniku plísní a nežádoucího zápachu.

Žehlit nebo nežehlit?

Je to otázka, zda je potřebné vyprané prádlo žehlit, nebo stačí jen urovnat a poskládat. Pravda je ta, že žehlení je nejméně oblíbenou činností spotřebitelů a v posledních několika dekádách ho spotřebitelé výrazně omezili. Přičítat to můžeme zcela jistě změně životního stylu, vývoji materiálů a odívání jako celku. Každopádně vždy záleží na charakteru výrobku. Tričko, spodní prádlo, sportovní oblečení a podobné výrobky můžeme opravdu jen urovnat, poskládat a uložit do skříně. Naproti tomu pánské košile, kalhoty a sukně určené do práce nebo na nějakou společenskou příležitost je potřebné vyžehlit. Stejně tak lůžkoviny a utěrky do kuchyně. U těch je to vhodné z hygienického důvodu – žehlením vyrovnáme povrch a v nově povlečených peřinách se nám bude lépe spát, ale také posílíme hygienickou čistotu prádla.

I žehlení má své zákonitosti. Na každém výrobku jsou uvedeny instrukce, zda výrobek může být žehlen či nikoliv, pokud ano, tak puntíky indikují teplotu, kterou má mít žehlicí plocha. Bavlněné výrobky, nebo obecně výrobky z přírodních vláken je vhodné žehlit vlhké. Lépe se vyrovná jejich povrch – to jsou již zmiňované lůžkoviny a utěrky.

Při žehlení platí pravidlo, že začínáme vždy s výrobky, u kterých je třeba nižší teplota. Postupně pokračujeme a zvyšujeme teplotu a končíme například s utěrkami nebo lůžkovinami.

Vlněné výrobky - kalhoty nebo například saka žehlíme vždy za pomoci navlhčeného kapesníku nebo čisté bavlněné utěrky (může být i dětská plena). Přímý kontakt žehlicí plochy s textilním materiálem by mohl způsobit nevratné změny – například naleštění povrchu, které nelze nijak odstranit. Tak jako u ostatních činností spojených s údržbou, i zde je třeba dodržovat doporučení ze štítku.

Dát do čistírny nebo vyprat doma?

Pokud máme na štítku u výrobku zakázané praní, tak výrobek musí do čistírny oděvů. Týká se to většinou pánských obleků, zimních pláštěů, dámských podšívkových kostýmů, často také společenských šatů.

Odborníci v čistírnách oděvů si pak poradí s takovými výrobky a vyčistí je speciálními postupy, které jsou šetrné k materiálu, ale efektivní.

Na tomto místě je třeba upozornit na to, že pokud se pustíte v domácích podmínkách do údržby výrobků, které mají být chemicky čištěny, tak se Vám může stát, že je úplně zničíte. Takto označené výrobky často nesmějí být z technologických důvodů ošetřovány ve vodním prostředí, protože může dojít ke sražení například podšívky, nebo technologických výztuží. A tohle mohou být zcela nezvratné změny, které Vám výrobek znehodnotí. Další důvod, proč využívat čistírnu je také to, že lidé jsou zde proškolení také na závěrečné žehlení, které výrobku dodá potřebný tvar. Používají na ně speciální žehlicí zařízení (parní žehličky, odsávací prkna a tvarované žehlicí podložky), která jim umožní vrátit do původního tvaru, ale

také mají tito odborníci potřebnou zručnost. Proto je vhodné neexperimentovat a spolehnout se na profesionály.

Po celém údržbovém cyklu už jen zbývá textil správně uložit do skříní a pak se radovat z jeho nošení nebo používání. Ukládání textilu by mělo být do větraných skříní. Běžné oblečení – halenky, košile, trička, mikiny, svetříky do komínků, jemnější věci je lépe pověsit na ramínko. Ale je třeba dát věcem svůj prostor, takže je vhodné, když jsou uloženy volně. Sezónní oblečení je dobré mimo sezónu ukládat do uzavíratelných boxů, aby se předešlo zbytečnému zaprášení. Stejně tak obleky, společenské šaty, zimní pláště – je vhodné je dát do obalů, které je ochrání od prachu.

Do skříně je vhodné dát nějaký prostředek, který nám skříň ovoní a zároveň odpudí případné škůdce. Můžeme zvolit nějaký chemický produkt, nebo si vyrobit sáček například s levandulí, případně můžeme použít zavěšené mýdlo nebo například koupelnovou bombu. Obojí jemně a dlouho voní a oblečení si tak udržíte svěží.

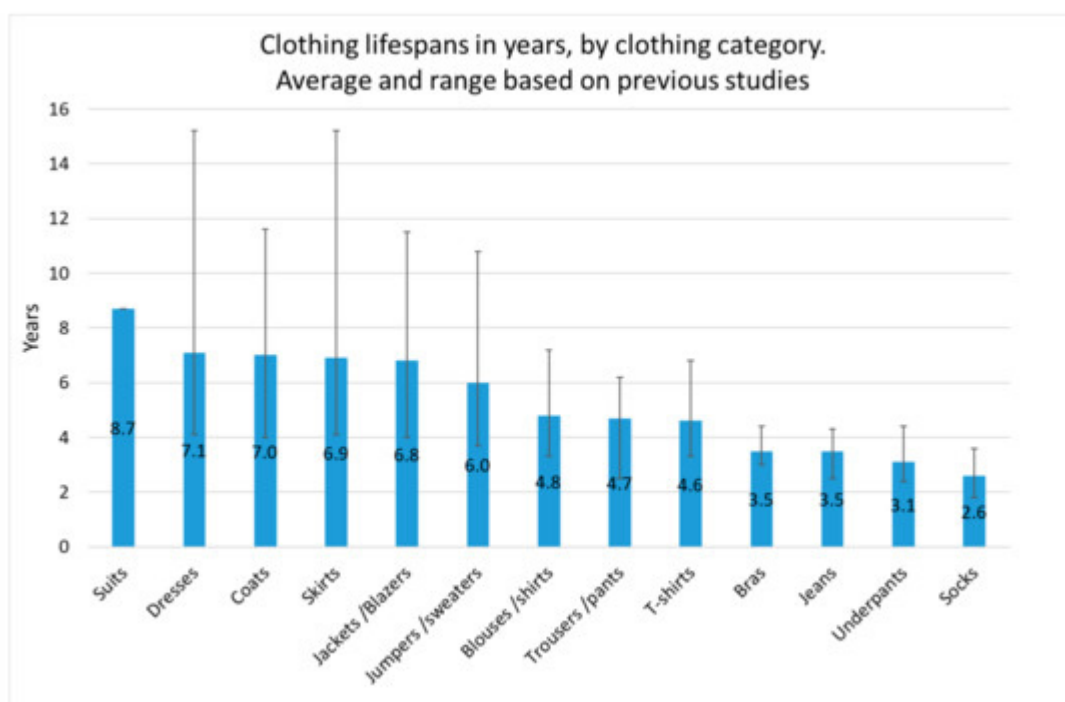
04

JAK SPRÁVNĚ TEXTIL VYŘADIT? CO S NÍM DÁL?

Už výše bylo zmíněno, že textilu máme všichni hodně a to tak, že si s ním trošku nevíme rady. Náš pocit, že když vytrídíme oblečení a uložíme je do kontejneru pro použitý textil, děláme dobrý skutek je zcela mylný. V podstatě jen přenášíme tenhle problém někam dále – zpravidla na společnost, která zajišťuje svoz a třídění textilu. Ale je to rozhodně ta lepší varianta než výrobek vyhodit do smíšeného odpadu. Textil je totiž dost objemný a ve smíšeném odpadu pak zabere hodně místa. Každopádně problém s textilem je na stole, tak se na něj pojďme podívat z pohledu, jak dlouho který kus vydrží, jak si zajišťujeme opravy a výměny nefunkčních částí a co je důvodem pro jeho finální vyřazení.

K oděvům a dalším textiliím v domácnosti bychom měli přistupovat stejně, jako ke kterýmkoliv statkům, jež vlastníme. To znamená starat se o ně, aby dlouho vydržely, když už přestanou plnit primární funkci, tak je využít jinak, když doslouží úplně, tak je vyřadit, ale odpovědně – tedy tam, kam patří. Tento přístup je plně v souladu s principy cirkulární ekonomie, který jsme si představili již dříve. Udržení výrobku při „životě“ jeho používáním, tedy prodloužením životnosti využíváme plně jeho potenciálu a zároveň předcházíme vzniku odpadu. Současně, pokud výrobek přešijeme, upravíme, nebo nějak ozdobíme, hledáme u něj nové uplatnění. A tím opět naplňujeme jeho užitečnost. Vyřazení nebo vyhození by měla být až ta poslední možnost.

Jak všichni víme, textil je produkt s dlouhodobou životností. Velmi často uvádíme životnost oblečení v letech, po která daný produkt vlastníme. Podle studie Kirsty Laitaly a kol. z roku 2020 je tradiční hodnocení životnosti v letech v současnosti zavádějící. Vhodnější je podívat se na textil z pohledu používání, tedy kolikrát jsme daný výrobek vzali na sebe od doby, kdy jsme si ho pořídili. V šatníku totiž máme často kusy, které nosíme jen sezónně, nebo k určitým příležitostem, které se vyskytují jen několikrát v roce. Proto doba vlastnictví výrobku nevystihuje celkové využití. Graf na obrázku č. 10 ukazuje dobu životnosti měřenou počtem let vlastnictví. V průměru byla životnost 5,2 roku, ale mezi jednotlivými produkty jsou velké rozdíly, které jsou dány zejména jejich charakterem. Průměrný počet nošení byl 76, ale jeansy byly nošeny (nebo plánované ještě nosit) 233x, oproti košilím s 58 nošeními. Nejvýznamnějšími faktory ovlivňujícími délku životnosti, četnost použití a počet vlastníků byly: národnost, příležitosti k nošení, frekvence praní, cena oděvu, důvod vyřazení, typ oděvu, věk uživatele, složení vláken, frekvence nošení a měsíční výdaje na oblečení. Výsledky ukazují, že oděvy s vyšší cenou, z kvalitnějších materiálů a s nižší frekvencí praní mají delší životnost, jsou častěji nošeny a mají větší šanci na opětovné využití dalším uživatelem. Naopak oděvy jako ponožky a punčochy jsou nošeny nejčastěji, ale mají nejkratší životnost a nejmenší pravděpodobnost dalšího využití. Významnou roli hrají také kulturní a demografické rozdíly mezi zeměmi, které ovlivňují jak délku používání, tak ochotu k opětovnému využití textilu (K. Laitala, 2020).

Obrázek 10: Životnost textilu podle druhu oděvů, zdroj: K. Laitala, I.G. Klepp: *What Affects Garment Lifespans? International Clothing Practices Based on a Wardrobe Survey in China, Germany, Japan, the UK, and the USA* (K. Laitala, 2020)

Co vede spotřebitele k tomu, aby výrobek vyřadili z používání? Mezi spotřebiteli se značně liší parametry, kdy má být výrobek vyřazen z používání. Laicky řečeno každý máme jiné vnímání toho, co je pro nás esteticky a funkčně únosné a co již nosit nebudeme. Zcela jistě se na tom podepisuje naše životní úroveň, demografická situace a další individuální charakteristiky. Tyto vlivy se také projevují i v kontextu geografickém – například 45 % z 982

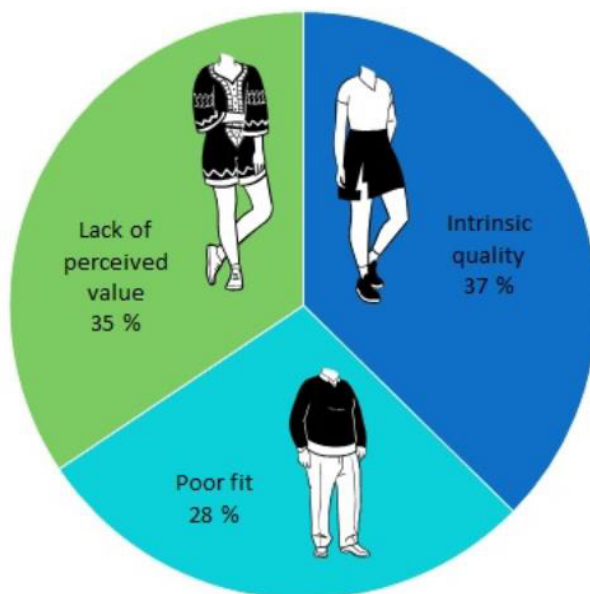
Italských spotřebitelů uvedlo, že své oděvy vyhazují, protože jsou staré (Stevanin, 2019), 7 % z 1000 respondentů z průzkumu v Polsku uvedlo, že se zbavují oblečení proto, že už nemají místo na nové (JRC Science, 2024). Dva nejčastější důvody vyřazování u německých spotřebitelů byly materiálové vady způsobené opotřebením a pak také nevhodná velikost případně změna rozměrů (může jít o sražení, nebo také o rozměrovou stálost).

Častým důvodem pro vyřazení je také vkus, nebo módnost. Tyto důvody jsou často zmiňovány mezi mladými lidmi. Existují také důkazy o tom, že spotřebitelé vidí vyšší hodnotu v dražších výrobcích. To znamená, že spotřebitelé mají obecně tendenci vyhazovat levnější oblečení, protože chápou, že jejich hodnota z pohledu trvanlivosti a kvality je nižší. (JRC Science, 2024). Z těchto informací a čísel je patrné, že jako spotřebitelé máme s textilem podstatně menší emocionální vazbu než kdy dříve, a proto nežádoucí oblečení snadno vyhodíme.

Důvody k vyřazení z používání jsou podle průzkumů tedy v souhrnu 3:

- Kvalita 37 %
- Nízká hodnota 35 %
- Špatný střih nebo tvar 28 %

Je tedy patrné, že kvalita je klíčovým parametrem, který by mohl pomoci delšímu užívání výrobků. Podle průzkumu, který provedli v roce 2022 Tim Cooper a Stella Claxton na 1476 kusech vyřazeného oblečení, převládaly u těchto věcí problémy spojené se změnou barevnosti, žmolčováním, ale i vznikem dírek, roztržení či brzkého roztržení v oblasti rozkroku u kalhot nebo jeansů. Vizually a funkčně tak pro své majitele ztratily hodnotu, a proto je vyřadili z používání.

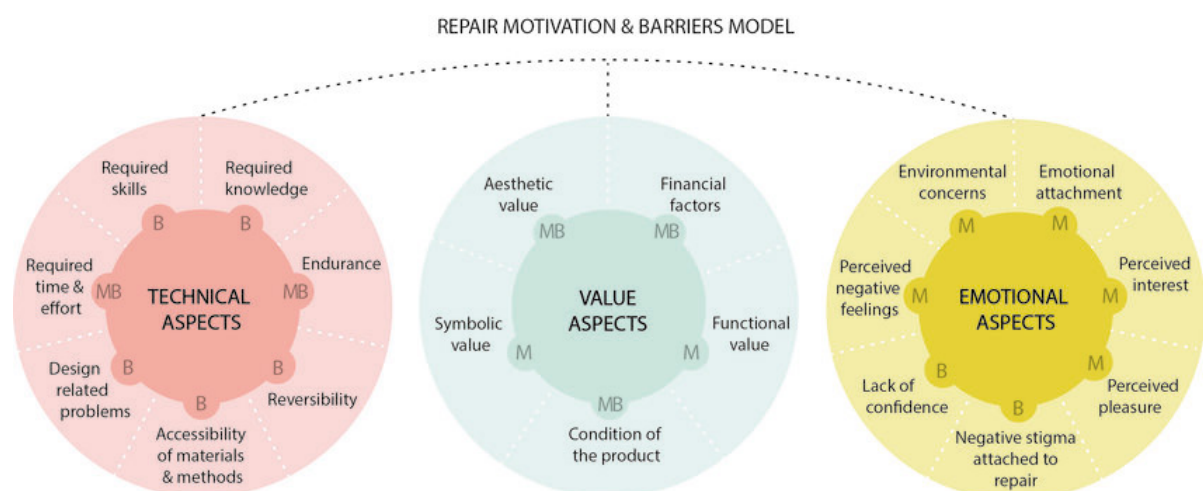

Obrázek 11: Důvody k vyřazení oděvů z užívání, zdroj: <https://clothingresearch.oslomet.no/2022/10/19/review-of-clothing-disposal-reasons/>

**Oprav,
přešij,
daruj,
ale nevyhazuj**

Někdy ale stačí třeba jen drobná oprava a může se výrobek ještě dále používat. Také v tomto případě narážíme na určité hranice, protože k tomu, abychom byli ochotní si výrobek opravit, musíme mít vhodné vybavení a určitou zručnost. Taktéž výrobky musí být snadno opravitelné. Turecká vědkyně Nazlı Terzioglu (obrázek č. 12) zkoumala, co vede spotřebitele k tomu, aby si výrobek opravili nebo nechali opravit. Spotřebitelé zvažují tři stěžejní aspekty – technické, hodnotové a emocionální.

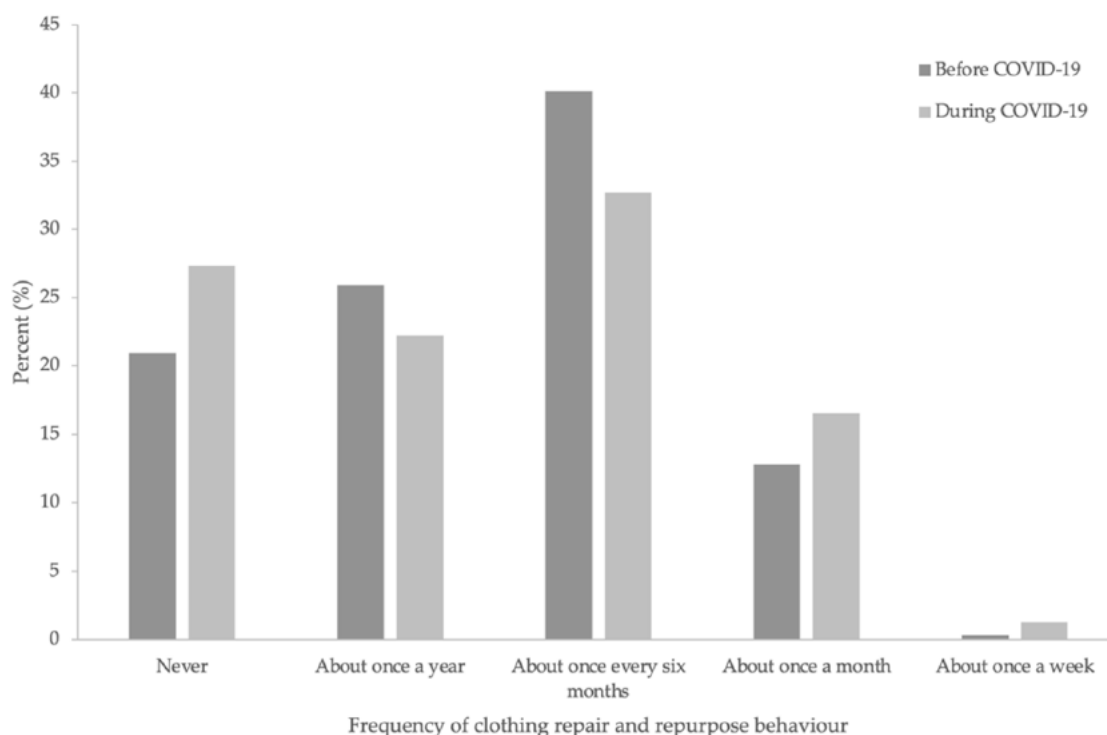
Technické aspekty se týkají vybavení, potřebných dovedností a znalostí, časové náročnosti a podobně. Hodnotové zvažují cenu opravy, stavu výrobku, jak bude výrobek vypadat po opravě. Emocionální pak určitou vazbu k výrobku, ale i k opravám, vnímání negativních pocitů, ale i zájmu o opravu. Teprve potom se spotřebitel rozhodne, zda výrobek opraví, nebo nechá opravit.

Obrázek 12: Motivace nebo bariéry oprav podle Nazlı Terzioglu, zdroj: https://www.researchgate.net/figure/Repair-motivation-and-barriers-model-diagram-illustrating-the-factors-that-affect_fig1_347886135

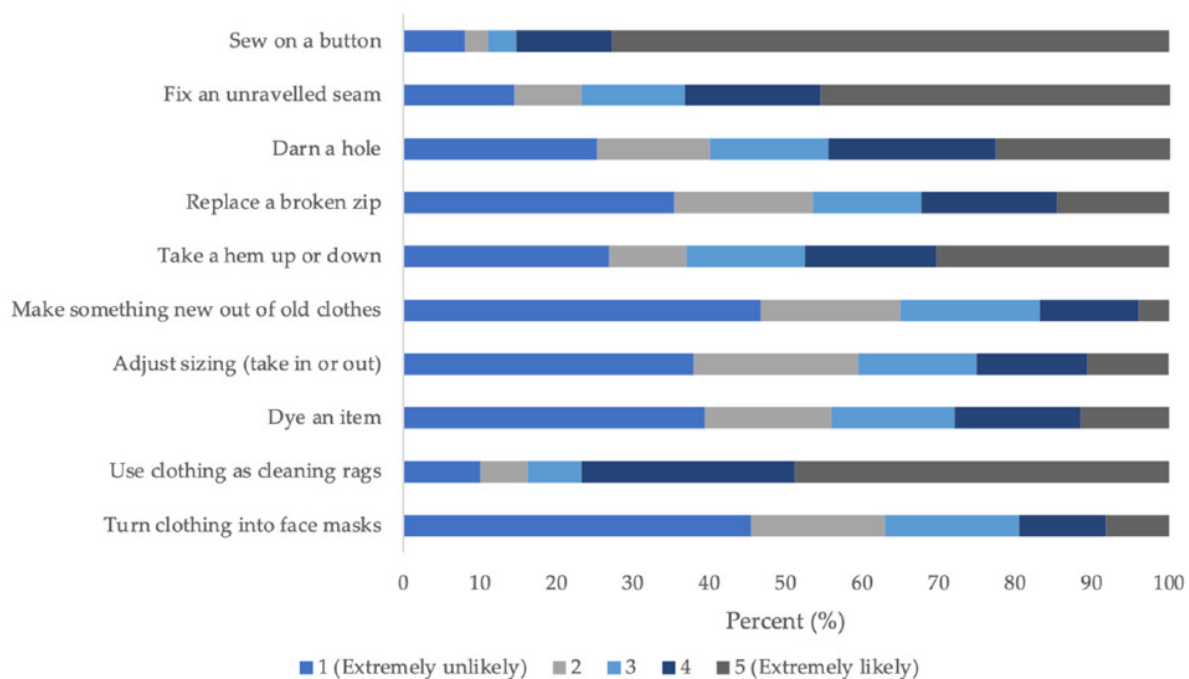
Se samotnými opravami je pak samozřejmě spojená i jejich dostupnost, a to jak geografická (ideálně někde poblíž), tak i finanční a časová. To se v posledních letech dost změnilo, zejména kvůli levnému textilu, který již svojí cenou vybízí spíše k vyřazení než opravě. Tím, jak opravnám klesal zájem o jejich služby, zanikaly. Přesto jsou k dispozici, často jako součástí krejčovství nebo čistíren oděvů. Spotřebitelé jsou schopni si snazší a jednodušší opravy realizovat sami, nebo za pomoci svých blízkých. Což je právě velmi častá praktika. Oslovíme maminku, babičku nebo tetu, která umí šít nebo alespoň jednoduše opravit běžnější závady. U náročnějších zásahů pak potřebujeme odborníka, který například vymění rozbité zdrhovadlo nebo upraví tvar celého oděvu. Ale právě zde pak platí již výše uvedený princip, že zvažujeme, zda je oprava dostupná geograficky a uvažujeme i o ceně za tuto službu. Obecně platí, že dražší profesionální opravy si spotřebitelé objednávají u dražších výrobků.

Tématu oprav ve stylu DIY (Do It Yourself) se věnovala studie Lisy Zhang a Jo Hale (Zhang & Hale, 2022), která zkoumala zájem a samotnou ochotu k opravám textilu nebo jeho úprav či oprav při hledání nového uplatnění. Studie byla realizována ve Velké Británii na 300 obyvatelích, ve věku od 18 do 62 let. Výsledky byly zveřejněny v roce 2022 a ukázaly ochotu spotřebitelů opravovat oblečení spíše v delších intervalech (zhruba jednou v roce u více než čtvrtiny respondentů), jednou za zhruba půl roku u více než 40 %. Překvapivě v období COVIDu, kdy byla společnost paralyzována ve vzájemných kontaktech, tato ochota klesla.

Obrázek 13: Frekvence oprav textilu, porovnání s obdobím COVID 19, zdroj: <https://www.mdpi.com/2071-1050/14/17/10821>

Autoři se zaměřili i na konkrétní opravy nebo postupy při hledání nového uplatnění. Respondenti odpovídali, jak ochotní jsou k tomu dělat konkrétní opravy nebo i odbornější zásahy do textilních výrobků:

Obrázek 14: Ochota spotřebitelů provádět opravy a úpravy textilu, zdroj: <https://www.mdpi.com/2071-1050/14/17/10821>

Je patrné, že jednoduché operace spotřebitelé zvládají dokonce i s chutí, ale když výrobek potřebuje odbornější nebo náročnější práci, nečiní tak rádi. Často pak končí jako úklidový hadr.

Kam s ním?

Pokud jsme vyčerpali všechny možnosti – oprava, přešití, nebo změnu účelu (například tričko do práce může sloužit ještě dlouhou dobu doma), prodej na burze nebo třeba přes nějakou online platformu, dále můžeme využít i tzv. swap akce, případně někomu výrobek darovat – tak můžeme výrobek vyhodit. Teď nás jistě napadne Nerudovská otázka – kam s ním? Vyřazení oblečení z užívání nebo jeho vyhození je poslední možnost a měli bychom ji udělat odpovědně. Jestliže je výrobek funkční a čistý, patří do kontejnerů pro použitý textil. Věci z těchto kontejnerů ještě mohou sloužit jiným lidem, proto je třeba, aby byly také vhodně zabalené. Firmy, které organizují jejich sběr je sváží do svých provozů a hledají, kde by toto zboží našlo svého kupce. Pokud je výrobek třeba roztržený, nevypratelně umazaný, nebo jinak znehodnocený, odložte ho do kontejneru pro tříděný textil, podobně jako třídíme papír, nebo plast. Problém je, že povinnost sbírat odděleně textil od ostatního odpadu byla uložena obcím od začátku letošního roku, ale realizace této povinnosti zatím ještě pokulhává. Čím menší obec, tím problematičtější realizace, protože nasbírat kontejner textilu není moc reálné ani ve velkých městech. Proto některé obce nabízejí pytle, pořádají akce sběru, aby povinnosti vyhověly. Jsou si vědomi, že textil určitě nepatří do směsného odpadu, protože je objemný a zabírá hodně místa. Tento odpad je pak zpravidla určen na likvidaci, a to buď ve spalovnách nebo uložením na skládku. To se ale děje stále méně.

Pojďme se ještě podívat na to, co se děje s textilem, který uložíte do kontejneru s použitým textilem. Firmy zajišťující službu sběru textilu a obuvi svážejí obsah kontejnerů do míst, kde dochází k jejich třídění. Odpovědní a zkušení pracovníci třídí nejprve podle typu výrobku a také pohledového stavu (pokud je výrobek nepoužitelný, tak se vyřazuje a zpravidla bude zlikvidován ve spalovně). Ve druhé fázi se kontroluje, zda jsou výrobky v pořádku a ty, které mají potenciál, aby se mohly prodat, putují do prodejen s použitým zbožím, nebo cestují za hranice. V současné době je o zboží od českých spotřebitelů zájem například v Africe. Firmy provozující sběrný systém pak řeší, co s textilem, který nikdo nechce – zčásti nalezne uplatnění jako čisticí hadry například do strojírenského průmyslu, některá část jde na recyklaci a jsou z ní vyráběny různé úklidové, izolační nebo protihlukové textilie. Část skončí i ve spalovně a tady je zajímavá informace, že textil je velmi výhřevný materiál, výhřevnější než například dřevo.

V roce 2020 bylo v EU-27 zpracováno 1,41 milionu tun textilního odpadu, z čehož bylo 72 % využito, např. recyklováno. Zatímco množství odděleně sbíraného textilního odpadu ukládaného na skládky se snížilo z 21 % v roce 2010 na 11 % v roce 2020, množství textilního odpadu přeměrovaného k energetickému využití se ve stejném období zvýšilo z 9 % na 16 %.

Podle příspěvku na konferenci TEXCHEM – REGIOTEX 2025 Petry Dröhsler z Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně se v roce 2024 se sesbíralo celkem 170-180 tisíc tun textilního odpadu. Zrecyklováno bylo 37 %, z čehož zpět do oděvních výrobků se použilo 1 %. Zbytek byl ve většině zlikvidován ve spalovnách.

V této závěrečné části se ještě pojdme seznámit s typem textilního odpadu, který byl popsán a rozdělen Driedem Huygensem a kol. ve studii Technicko-vědecké posouzení možností nakládání s použitými a odpadními textiliemi v Evropské unii, kterou zpracoval pro Joint Research Centre roku 2023 (Huygens, 2023). Jedná se o post – industriální textilní odpad, který zahrnuje veškeré zbytky z výroby – vlákna, nitě, příze, ale i odstřížky. Textilní odpady vznikající přímo při výrobních procesech představují významný zdroj druhotných surovin v rámci rozvoje cirkulární ekonomiky. Na rozdíl od post-spotřebitelského textilu mají tyto materiály jasně definovaný původ, známé složení a relativně homogenní kvalitu, což výrazně usnadňuje jejich následné materiálové využití a snižuje environmentální zátěž spojenou s výrobou nových vláken. Firmy zpracovávající textilní odpad přímo z výroby disponují detailní znalostí jeho složení a původu, včetně použitých procesů barvení a zušlechťování. Odebírají průmyslový odpad od známých výrobců, zpravidla již předtříděný podle barev, materiálového složení a dalších parametrů, s deklarovanou stopou původu. Tento materiál není kontaminován nečistotami ze spotřebitelského užívání ani přítomností galanterie či ozdobných prvků, které by komplikovaly následný proces recyklace.

Z tohoto typu odpadu se nejčastěji vyrábí recyklované vlákno. Nejlépe se zpracovávají jednodruhové textilie, zejména bavlna, z níž lze získat vlákno kvality a délky, která umožňuje další textilní zpracování. Vlákna běžně vykazující výborné barvicí vlastnosti jsou však v dalším zpracování omezena tím, že už byla obarvena a tmavé odstíny nelze přebarvit.

Obrázek 15: Detail průmyslového odpadu, který se používá na výrobu recyklovaných přízí, Zdroj: <https://ferreys.com/circular-process/>

Další typ odpadu je identifikován jako před-spotřebitelský textilní odpad (pre-consumer textile Waste). Tento odpad je z hlediska ekonomického velmi významný – jedná se o textilní a oděvní výrobky, které nikdy nenašly svého majitele a výrobci/obchodníci je stahují z trhu. Nejedná se jen o neprodané zboží, ale jsou to i výrobky, které byly vrácené spotřebitelem, z různých důvodů, výrobky, které jsou zastaralé, poškozené anebo vadné. Takovéto výrobky v sobě skrývají nemalé náklady na design, materiál, lidskou práci a transport a v důsledku pak ještě náklady na likvidaci. Nepřináší tedy žádné naplnění a jsou výrazem logiky vzít-vyrobit-vyhodit. Pokud bychom takto likvidované zboží posuzovali optikou pouze environmentálního dopadu, tak je v podstatě největším znečišťovatelem, protože nikdy neplnilo žádnou svoji funkci ani cíl a tvoří jen odpad, který je třeba zlikvidovat.

To, proč vzniká, je součástí strategie současného maloobchodního systému s módou, který je postaven na rychle se měnících trendech, levné masové výrobě, slevách a nadprodukcí. Samotné ničení neprodaných položek udržuje stále vysokou hodnotu speciálně u luxusních značek. Tímto způsobem tam brání vzniku rozsáhlého diskontního trhu, který by byl schopen tyto výrobky pojmout (Tom Duhoux, 2024).

Je potřebné si uvědomit, že obrovská a diverzifikovaná nabídka oděvního a textilního trhu pro spotřebitele se odehrává v hyperkonkurenčním a multiprostorovém prostředí. Je to způsobeno přeplněním trhu a filozofií, že čím větší nabídku firma má, tím je lepší a dokáže zákazníka lépe pobídnout k nákupu. Proto se značky snaží neustále rozšiřovat svoji nabídku a podněcují nákup pocitem naléhavosti – výhodnosti nákupu a třeba i posledních kusů. Aby ale mohly zákazníka obsloužit, tak musí mít dostatečné zásoby. Současně je trh těžko předvídatelný, takže firmy drží zásoby, které mnohdy neprodají a jsou nuceny pak výrobky z trhu stáhnout a zlikvidovat.

To ovšem v současné době komplikuje Nařízení o Ekodesignu (ESPR), které zavádí od 19. července 2026 zákaz likvidace neprodaných výrobků. Velké a střední podniky ve všech výrobních odvětvích budou muset každoročně zveřejňovat na svých internetových stránkách informace o neprodaných spotřebních výrobcích, například o počtu a hmotnosti výrobků, které vyřazují, a o důvodech, proč tak činí. Poprvé budou muset velké podniky zveřejnit tyto informace během prvního účetního období platnosti ESPR, střední podniky pak od 19. července 2030. Do této strategie se také propisuje trend výroby, která se odehrává na jiném kontinentu a vyrobit jeden výrobek je příliš nákladné, proto se vyrábí větší série, jejichž jednotková cena je pak nižší. Trh pak doplňuje online prostředí, kde prodej textilu rok od roku roste. Oblečení,

včetně sportovního zboží, obuv a doplňky jsou jednou z nejoblíbenějších kategorií v online shoppingu. Tyto výrobky si podle Eurostatu (2023) objednalo v roce 2022 68 % zákazníků nakupujících online. Podmínky prodeje v online shopech jsou rozdílné – spotřebitelé v celé EU mají možnost zboží vrátit bez udání důvodu do 2 týdnů od doručení. Přestože neexistuje právní povinnost pro obchodníky v kamenných prodejnách nabízet bezplatné vrácení výrobků, zavedli tuto možnost také. To zvyšuje pak podíl vráceného zboží, které není vždy opětovně prodané. Podle odhadů vrací spotřebitelé zboží v online shopech zhruba v 15 % (Tom Duhoux, 2024). S vrácením zboží jsou spojeny nemalé náklady spojené s logistikou, tříděním a vrácením peněz, produkt se pak často neprodá za plnou cenu. Pro obchodníky jsou náklady spojené s vrácením zboží jednou z významných položek jejich podnikání. Podle informací ze studie Objemy a likvidace vrácených a neprodaných textilií v evropském oběhovém hospodářství od Toma Duhouxe, je v reálu opětovně prodáno cca 54 %, zbytek je recyklován, nebo vyhozen.

Největším problémem současné doby se však jeví po-spotřebitelský textilní odpad (post-consumer textile Waste). Ten vzniká vlastně rozhodnutím spotřebitele se zbavit některého z textilních výrobků který vlastní. Podle odborných odhadů ze studie Nakládání s textilním odpadem v evropském oběhovém hospodářství bylo v roce 2020 sesbíráno 1,95 milionů tun textilního odpadu z 27 zemí EU, což je 4,4 kilogramů na osobu. Dále se odhaduje zhruba 6,95 milionů tun textilu a obuvi, který byl součástí směsného odpadu. To činí 11,6 kilogramů na osobu a v součtu docházíme k číslu 16 kilogramů textilního odpadu na jednoho obyvatele Evropské unie (Jana Deckers, 2024). To je číslo, které od roku 2020 neustále narůstá. Post – spotřebitelský odpad pak činí největší podíl celého textilního odpadu – odhaduje se na 82 %. 17 % činí post-průmyslový odpad a předspotřebitelský činí zhruba 1 %.

Z výše uvedených čísel je patrné, že tento problém je rozsáhlý, a proto je třeba mu věnovat pozornost, hledat vhodná řešení, ale také pracovat na celkové změně. Protože recyklace sama není řešením.

Obrázek 16: Přetříděný průmyslový odpad, který se používá pro výrobu přízí, zdroj: <https://ferreyarns.com/circular-process/>

05 ZÁVĚR

Textil hraje v lidském životě nezastupitelnou roli. Je to materiál, který je s námi lidmi pevně spjat. V průběhu našeho vývoje jsme ho zdokonalovali a stále zdokonalujeme jeho výrobu, technologické postupy, které přinášejí stále sofistikovanější produkty. Fundament textilu však zůstává stále stejný – jeho funkce je chránit, hřát, zahalovat, prostě udělat náš život příjemnějším a komfortnějším. Oděv i textil v interiérech se stal v posledních stoletích také odznakem společenského úspěchu. V moderní době je také znakem toho, že sledujeme módu a následujeme trendy. Tento přístup se však s ohledem na filosofii udržitelnosti ukazuje jako velmi problematický. Naplnil nám šatníky a naše příbytky přemírou výrobků, které nepotřebujeme, a ve kvalitě, která podporuje rychlou spotřebu. Důležité je si to uvědomit a pak při každém nákupu textilu, který nepotřebujeme uvažovat, co za každým výrobkem stojí a hlavně, jak ho využijeme.

Zohledněním filosofie udržitelnosti se ovšem podstatně mění nejen nákupní chování, ale v mnoha ohledech i životní styl řady skupin spotřebitelů. Evropská komise deklaruje, že do roku 2030 „rychlá móda vyjde z módy“, ale media tento trend zaznamenávají jen sporadicky. Je stále na každém ze spotřebitelů, aby se zachoval tak, jak to nejlépe cítí on sám.

Potvrzuje to i Kirsty Laitala ve své studii (K. Laitala, 2020): Prodloužení životnosti oděvů je jedním z nejefektivnějších způsobů, jak snížit jejich environmentální dopady – vede totiž ke snížení frekvence nákupu nových oděvů, k omezení odpadu i ke snížení objemu výroby a dopravy. Tento princip je dlouhodobě znám; například hierarchie nakládání s odpady uvádí prevenci jako nejvyšší prioritu.

Recyklace, nebo snaha o využití vyřazeného textilu do nových výrobků je řešením jen z části. Protože samotná recyklace je energeticky a technologicky nákladná, a i pro nově vzniklé výrobky je třeba najít nové trhy a zákazníky, čímž se kolotoč roztáčí znova.

Je tedy třeba dále rozvíjet osvětu u spotřebitelů. Technicky je to realizovatelné mnohem snáze než v emočních oblastech, kde stále kraluje móda. Můžeme informovat spotřebitele o životnosti výrobků v souvislosti s použitými materiály a jejich konstrukcí. Můžeme mu dát řadu návodů na údržbu, jak odstranit skvrny a jak prát šetrně s minimálními náklady na energii.

Ale musíme si přiznat, že nemáme nástroje a zdroje k tomu, abychom ovlivnili emoční vztah spotřebitelů k textilu. Móda stále přitahuje pozornost médií a módu tvoří nápodoba celebrit. A nejde jen o nákup nových, trendových výrobků. Jde o jejich vzhled obecně, což potvrzují průzkumy životnosti výrobků, které stále konstatují, že výrobek byl odložen z velké části proto, že již neodpovídal vizuálním požadavkům spotřebitele.

ZDROJE

- [1] A.I.S.E. - European detergents & maintenance products industry association. (27. 03 2025). aise-consumer research opportunities safer sustainable habits at home. Načteno z AISE: <https://aise.eu/aise-consumer-research-opportunities-safer-sustainable-habits-at-home/>
- [2] Asociace pro elektronickou komerci, z. s. (2024). <https://www.apek.cz/>. Načteno z APEK: <https://data.apek.cz/>
- [3] Circularity of the EU textiles value chain in numbers. (01. 03 2025). Načteno z eea.europa.eu: https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/circularity-of-the-eu-textiles-value-chain-in-numbers?utm_source=chatgpt.com&activeTab=6397c-084-2e5f-4545-a873-f99323d40846
- [4] Ellen MacArthur Foundation. (28. 11 2017). A new textiles economy. Načteno z ellenmacarthurfoundation.org: <https://www.ellenmacarthurfoundation.org/a-new-textiles-economy>
- [5] EURATEX. (01. 03 2024). <https://euratex.eu/facts-and-key-figures/>. Načteno z EURATEX: <https://euratex.eu/wp-content/uploads/EURATEX-Facts-Key-Figures-2024.pdf>
- [6] European Topic Centre on Waste and Materials in a Green Economy . (01. 11 2019). emis.vito.be. Načteno z <https://emis.vito.be/nl>: https://emis.vito.be/sites/emis/files/articles/91/2021/ETCWMGE_report_final%20for%20website_updated%202020.pdf.
- [7] Evropský parlament. (30. 03 2022). Strategie EU pro udržitelné a oběhové textilní výroby. Brusel, Belgie, Belgie.
- [8] GINETEX, The International Association for Textile Care Labelling. (28. 04 2025). GINETEX Barometer 2024 : Textile care habits in Europe. Načteno z GINETEX: <https://www.ginetex.net/article/GB/ginetex-barometer-2024--textile-care-habits-in-europe>
- [9] Hot or Cool Institute . (01. 01 2022). <https://hotorcool.org/>. Načteno z Hot or Cool: https://hotorcool.org/wpcontent/uploads/2022/12/Hot_or_Cool_1_5_fashion_report_.pdf.
- [10] Huygens, D. F. (01. 01 2023). JRC Publications Repository. Získáno 29. 10 2025, z European Commission: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC134586>
- [11] Jana Deckers, T. D. (21. 05 2024). <https://www.eionet.europa.eu/etcs/etc-ce/products/etc-ce-report-2024-5-textile-waste-management-in-europes-circular-economy>. Načteno z Eionet Portal: <https://www.eionet.europa.eu/etcs/etc-ce/products/etc-ce-report-2024-5-textile-waste-management-in-europes-circular-economy/@@download/file/Textile%20waste%20management%20in%20Europe's%20circular%20economy.pdf>
- [12] JRC Science. (2024). Preparatory study on textiles for product, 2nd Milestone. Brussels, Belgie.
- [13] K. Laitala, I. G. (03. 11 2020). What Affect Garment Lifespan? Načteno z MDPI: <https://www.mdpi.com/2071-1050/12/21/9151>
- [14] Microplastics from textiles: towards a circular economy for textiles in Europe. (10. 02 2022). Načteno z EEA.EUROPA.EU: <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/microplastics-from-textiles-towards-a-circular-economy-for-textiles-in-europe?activeTab=685cae27-8417-4f88-b893-9e71cdf68b85>

- [15] SOTEX GINETEX CZ. (06. 27 2025). Průzkum spotřebitelských návyků při nakupování a péči o textil za rok 2025 – data z České republiky. Načteno z SOTEX: <https://www.sotex.cz/tiskove-zpravy/>
- [16] Stevanin, E. (27. 05 2019). YouGov. Načteno z Fast fashion: the constant renewal of your wardrobe: https://it.yougov.com/society/articles/23537-fast-fashion-il-rinnovo-del-guardaroba?redirect_from=%2Fnews%2F2019%2F05%2F27%2Ffast-fashion-il-rinnovo-del-%20guardaroba%2F.
- [17] Tom Duhoux, D. L. (04. 03 2024). <https://www.eionet.europa.eu/etcs/etc-ce/products>. Načteno z Eionet Portal: [https://www.eionet.europa.eu/etcs/etc-ce/products/etc-ce-report-2024-4-volumes-and-destruction-of-returned-and-unsold-textiles-in-europes-circular-economy/@@download/file/Textiles%20destruction%20-%20final%20for%20website%20\(2\).pdf](https://www.eionet.europa.eu/etcs/etc-ce/products/etc-ce-report-2024-4-volumes-and-destruction-of-returned-and-unsold-textiles-in-europes-circular-economy/@@download/file/Textiles%20destruction%20-%20final%20for%20website%20(2).pdf)
- [18] WRAP. (01. 07 2017). <https://www.wrap.ngo/>. Načteno z Wrap: https://www.wrap.ngo/sites/default/files/2020-10/WRAP-valuing-our-clothes-the-cost-of-uk-fashion_WRAP.pdf
- [19] Zhang, L., & Hale, J. (30. 08 2022). Extending the Lifetime of Clothing through Repair and Repurpose An Investigation of Barriers and Enablers in UK Citizens. Načteno z MDPI: <https://doi.org/10.3390/>

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1:	Geografické rozdělení globální výroby a spotřeby textilního zboží	10
Obrázek 2:	Na problém s textilním odpadem upozornila 4 tunovou hromadou textilu v listopadu 2024 Diakonie Broumov v Praze na Náměstí republiky, zdroj: https://www.expats.cz/czech-news/article/prague-piles-up-clothes-outside-shopping-mall-to-highlight-textile-waste-crisis	11
Obrázek 3:	3R přístup, zdroj: https://www.researchgate.net/figure/The-3R-approach-Recycled-Reduced-and-Reused_fig4_282977946	12
Obrázek 4:	Etiketa a doprovodné informace jsou důležitým zdrojem	17
Obrázek 5:	Etiketa textilního výrobku	18
Obrázek 6:	Model cirkulární ekonomie v textilu, zdroj: https://bluepiranha.co.uk/embracing-a-circular-life-cycle-in-the-fashion-industry-a-shift-from-linear-to-sustainable/	25
Obrázek 7:	Etiketa textilního výrobku, zdroj: Canva	29
Obrázek 8:	Sinnerův kruh, zdroj: https://en.wikipedia.org/wiki/Sinner's_circle	33
Obrázek 9:	Počet dní nošení oděvů před praním podle obsahu vláken, zdroj: Laundry Care Regimes, Laitala K., Klepp G. I., Kettlewell R., Wiedemann S.	35
Obrázek 10:	Životnost textilu podle druhu oděvů, zdroj: K. Laitala, I.G. Klepp: What Affects Garment Lifespans? International Clothing Practices Based on a Wardrobe Survey in China, Germany, Japan, the UK, and the USA (K. Laitala, 2020)	46
Obrázek 11:	Důvody k vyřazení oděvů z užívání, zdroj: https://clothingresearch.oslomet.no/2022/10/19/review-of-clothing-disposal-reasons/	47
Obrázek 12:	Motivace nebo bariéry oprav podle Nazli Terzioglu, zdroj: https://www.researchgate.net/figure/Repair-motivation-and-barriers-model-diagram-illustrating-the-factors-that-affect_fig1_347886135	49
Obrázek 13:	Frekvence oprav textilu, porovnání s obdobím COVID 19, zdroj: https://www.mdpi.com/2071-1050/14/17/10821	50
Obrázek 14:	Ochota spotřebitelů provádět opravy a úpravy textilu, zdroj: https://www.mdpi.com/2071-1050/14/17/10821	51
Obrázek 15:	Detail průmyslového odpadu, který se používá na výrobu recyklovaných přízí, Zdroj: https://ferreyarns.com/circular-process/	55
Obrázek 16:	Přetříděný průmyslový odpad, který se používá pro výrobu přízí, zdroj: https://ferreyarns.com/circular-process/	56

Příloha č. 1: Přehled symbolů ošetřování a jejich významů

© GINETEX

sotex@sotex.cz

www.sotex.cz

PRANÍ

	maximální teplota 95 °C normální postup		maximální teplota 70 °C normální postup		maximální teplota 60 °C normální postup		maximální teplota 60 °C mírný postup
	maximální teplota 50 °C normální postup		maximální teplota 50 °C mírný postup		maximální teplota 40 °C normální postup		maximální teplota 40 °C mírný postup
	maximální teplota 40 °C velmi mírný postup		maximální teplota 30 °C normální postup		maximální teplota 30 °C mírný postup		maximální teplota 30 °C velmi mírný postup
	ruční praní maximální teplota 40 °C		ruční praní při pokojové teplotě		výrobek se nesmí prát	* Čísla ve vaničce specifikují maximální teplotu prací lázně ve °C	

BĚLENÍ

	povoleny všechny bělicí prostředky		povoleny pouze bělicí prostředky bez obsahu chloru		výrobek se nesmí bělit
--	------------------------------------	--	--	--	------------------------

SUŠENÍ

	výrobek se může sušit v bubnové sušičce při normální teplotě, max. 80 °C		výrobek se může sušit v bubnové sušičce při snížené teplotě, max. 60 °C		výrobek se nesmí sušit v bubnové sušičce		sušení v závěsu**
	sušení odkapáním**		sušení v rozprostřeném stavu**		sušení odkapáním v rozprostřeném stavu**		sušení v závěsu ve stínu
	sušení odkapáním ve stínu		sušení v rozprostřeném stavu ve stínu		sušení odkapáním v rozprostřeném stavu ve stínu	Počet teček označuje teplotu sušení v bubnové sušičce. Čárky označují způsob a umístění postupu sušení na vzduchu.	

ŽEHLENÍ

	žehlení při maximální teplotě žehlicí plochy 210 °C		žehlení při maximální teplotě žehlicí plochy 160 °C		žehlení při maximální teplotě žehlicí plochy 120 °C, žehlení s parou může způsobit nevratné poškození		žehlení při maximální teplotě žehlicí plochy 120 °C bez páry
	výrobek se nesmí žehlit	Počet teček označuje teplotu žehlicí plochy žehličky.					

PROFESIONÁLNÍ OŠETŘOVÁNÍ TEXTILÍ

	profesionální čištění za mokra normální postup		profesionální čištění za mokra mírný postup		profesionální čištění za mokra velmi mírný postup		výrobek se nesmí čistit za mokra
	profesionální chemické čištění v perchlorethylenu, dibutoxymethanu a ve všech rozpouštědlech uvedených u symbolu F, normální postup		profesionální chemické čištění v perchlorethylenu, dibutoxymethanu a ve všech rozpouštědlech uvedených u symbolu F, mírný postup		profesionální chemické čištění v perchlorethylenu a ve všech rozpouštědlech uvedených u symbolu F, velmi mírný postup		výrobek se nesmí chemicky čistit
	profesionální chemické čištění v uhlovodících (destilační rozmezí mezi 150 °C a 210 °C, bod vzplanutí mezi 38 °C a 70 °C) a dekamethylpentacyklosloxanu, normální postup		profesionální chemické čištění v uhlovodících (destilační rozmezí mezi 150 °C a 210 °C, bod vzplanutí mezi 38 °C a 70 °C) a dekamethylpentacyklosloxanu, jemný postup				

Příloha č. 2: Způsob odstraňování skvrn

Skvrny na bázi bílkovin

Bílek

Čerstvou skvrnu pereme ve studené nebo mírně vlažné vodě do teploty 35 °C, s použitím pracího prostředku s obsahem enzymů nebo použitím jádrového mýdla (nikdy nepereme v horké vodě, starší skvrnu dočistíme použitím slabého roztoku čpavku).

Krev

Čerstvé skvrny pereme co nejdříve ve studené vodě mýdlem nebo pracím prostředkem s obsahem enzymů! Lázeň nesmí překročit teplotu 35 °C! Při vyšší teplotě se bílkovina srazí (zkoaguluje) a stane se neodstranitelnou. Zaschlou krev odmočíme ve studené vodě, pereme ve studené vodě s přídavkem enzymatického pracího prostředku nebo jádrového mýdla. Je vhodné pracovat s přídavkem cca 3 % čpavku, který nakonec zneutralizujeme octem. Případné barevné zbytky dočistíme kyselinou citrónovou.

Majonéza

Skvrnu svěříme čistírně. Chceme-li skvrnu odstraňovat sami, je nutno odstranit nejprve tukovou složku, a poté vymýt bílkovinou část.

Mléko

Čerstvé skvrny pereme ve studené až vlažné vodě pracím prostředkem s obsahem enzymů. Skvrna obsahuje tuk, který je nutno odstranit lihem nebo silnějším saponátem. Pozor na teplotu prací lázně, měla by být velmi nízká!

Žloutek

Zaschlé části odstraníme – vykartáčujeme, potom pereme ve studené až vlažné vodě s přídavkem enzymatického pracího prostředku. Je možné také použít přídavek 3 % čpavku.

Hnis a tělní sekret

Pereme co nejdříve ve studené vodě s přídavkem enzymatického pracího prostředku. V prací lázni necháme skvrnu odmočit podle druhu tkaniny cca 1 hodinu. Po odstranění skvrn výrobek vypereme běžným postupem.

Pot

Skvrny odstraňujeme ihned. Pot časem naruší základní vybarvení tkaniny a skvrna je neodstranitelná. Skvrny odstraňujeme pomocí kuchyňské soli, 3 % čpavku a vlažného roztoku saponátu podle druhu čištěné tkaniny. Nakonec potřeme slabým roztokem octa, pro neutralizaci a regeneraci vybarvení.

Skvrny na bázi tuků a organických látek

Asfalt

Odstranění skvrny svěříme čistírně. Při individuálním čištění mohou vzniknout velké skvrny (mapy) z rozpouštěné nečistoty. Navíc odstraňování se provádí rozpouštědly (hořlavá a toxická), při kterých je nutno dodržovat bezpečnostní opatření. Pokud přece jenom chceme skvrnu sami odstranit postupujeme následovně. Ulpělo-li na látce větší množství, vrstvu seškrábneme tupým nožem. Skvrnu pak můžeme čistit rozpouštědly (čističem skvrn, benzinem, perchlorethylenem) na savé podložce, do které je nečistota odváděna. Podložku často vyměňujeme

Čokoláda, kakao

Mechanicky odstraníme nános, zvlhčenou skvrnu potřeme saponátovým prostředkem, proklepeme a mírně vypíráme.

Krém na boty

Skvrnu svěříme čistírně z důvodu možného vzniku neodstranitelné skvrny (černá barva). Při domácím odstraňování, mírně smočenou skvrnu potřeme saponátovým prostředkem, necháme působit, citlivě proklepeme, podle druhu textilie, do savé podložky, poté propláchneme, případně vypěníme, podle druhu krému, a vypereme.

Lak na nehty

Skvrnu čistíme odlakovačem, acetonem (pokud to látka snese). Bylo by dobré zkusit stálost textilie, protože některé textilie acetonová rozpouštědla rozpouštějí.

Olej

Odstranění skvrny svěříme čistírně. Jinak je možné skvrnu běžným způsobem vyprat v detergentu s vysokou odmašťovací schopností. Vhodné je také působit koncentrovaným detergentem přímo na skvrnu. Neodstraněnou mastnotu nežehlíme, ani jinak neošetřujeme při vysoké teplotě. Mohla by vzniknout neodstranitelná skvrna (tzv. těžká mastnota).

Parfém

Skvrnu je vhodné svěřit čistírně. Na skvrnu působíme lihem, pokud to kvalita tkaniny dovolí. Barevné stopy je možno dobélit, případně ošetřit kyselinou citrónovou.

Tuk

Skvrnu je vhodné svěřit k odstranění čistírně. V případě nutnosti skvrnu proklepáváme do savé podložky rozpouštědlem (líh, benzín, perchlorethylen apod.). Skvrnu nikdy nežehlíme ani jinak tepelně neošetřujeme. I zde může vzniknout neodstranitelná skvrna, která opakovaně na textílii vystupuje.

Vosk

Přebytek vosku opatrně odstraníme tupým předmětem, např. kuchyňským nožem. Nežehlíme. Jedná-li se o barevný vosk, vzniká nebezpečí obarvení tkaniny. Nejlépe je skvrnu potřít saponátovým prostředkem, nechat působit, poklepat, a po určitém čase vyprat ve vlažné vodě – může být 40–50 °C.

Skvrny od ovoce, zeleniny a nápojů

Bílé víno

Skvrnu můžeme ošetřit lihem, poté potíráme roztokem saponátu a vymácháme ve vodní lázni.

Čaj

Čerstvé skvrny odstraníme pomocí vhodného saponátu. Starší skvrny na nestálobarevných tkaninách je vhodné proklepávat 2 % roztokem čpavku do podložky, tak dlouho pokud se barvivo (čaj) uvolňuje. Poté propláchneme vodou a necháme působit 10 % roztok kyseliny citrónové. Propláchneme, vysušíme a barevné zbytky dobělíme 3 % peroxidem vodíku.

Červené víno

Skvrnu je vhodné svěřit k odstranění čistírně nebo ihned posypeme kuchyňskou solí a vypereme pracím prostředkem s obsahem bělicí složky. Barevné zbytky můžeme dobělit 3 % peroxidem vodíku.

Káva

Starou skvrnu je vhodné svěřit k odstranění čistírně. Čerstvou skvrnu vypereme ve vlažné vodě s přídatkem pracího prostředku s bělicí složkou. Barevné zbytky dobělíme roztokem 3 % peroxidu vodíku.

Mrkev

Skvrnu je vhodné svěřit k odstranění čistírně, protože je obtížně odstranitelná. Sami ji čistíme, pokud možno ihned ve vlažné vodě s přídatkem saponátového prostředku s obsahem bělicí a enzymatické složky. Na staré skvrny můžeme nechat působit glycerin a opakovat prací postup. Podle typu tkaniny můžeme dobělit oxidačním prostředkem.

Ovoce

Skvrnu je vhodné svěřit k odstranění čistírně. Doma se snažíme skvrny prát ve vlažné vodě s přidavkem pracího prostředku s obsahem enzymatické a bělicí složky. Barevné zbytky můžeme dobělit 3 % peroxidem vodíku.

Pivo

Skvrnu na oděvech je vhodné svěřit k odstranění čistírně. Chceme-li odstranit čerstvou skvrnu, propláchneme ji t vlažnou vodou s přidavkem kuchyňské soli nebo lihu. Zaschlé skvrny můžeme potřít roztokem 1 dílu lihu, 1 dílu 3 % čpavku a 1 dílu vody. Necháme působit a pak vymácháme.

Rajská omáčka

Skvrnu je vhodné svěřit k odstranění čistírně. Doma ji můžeme vyprat prostředkem s obsahem bělicí a enzymatické složky. Na barevné zbytky necháme působit 3 % peroxid vodíku.

Tráva

Skvrnu prokapáváme čistým lihem do savé podložky. Z počátku čištění skvrny není vhodné použít vodu. Po odstranění barviva vypereme pracím prostředkem s obsahem bělicí složky.

Třešně

Skvrnu je vhodné svěřit k odstranění čistírně. Doma skvrnu smočíme a potíráme mýdlem. Potom vypereme v pracím prostředku s obsahem oxidační bělicí složky. Vymácháme a barevné stopy dočistíme 3 % peroxidem vodíku.

Zelenina

Viz ovoce a tráva.

Ostatní vodorozpustné a barevné druhy skvrn

Bláto

Skvrny necháme vyschnout a vykartáčujeme mechanické nečistoty. Skvrny zvlhčíme a potřeme saponátovým prostředkem (pozor na stálobarevnost), který odstraní nečistotu i případné tukové nečistoty

Inkoust

Skvrnu ihned vysajeme savým papírem. I zde doporučujeme svěřit odstranění skvrny čistírně. Doma můžeme posypat chloridem sodným a po chvíli působení čistíme saponátem s dobrou rozpouštěcí schopností. Čistíme na savé podložce, kterou často měníme. Barevné zbytky dobělíme 3 % peroxidem vodíku.

Jodová tinktura

Oděv lze umazat například při dezinfekci rány. Skvrnu přetřeme roztokem sirnatanu sodného 10–15 %. Mnohdy postačí odmaštěnou skvrnu potírat roztokem lihu a čpavku. Barevné zbytky dobělíme peroxidem vodíku.

Rez

Víme-li, že skvrna je opravdu od rzi, necháme na ni působit kyselinu citrónovou – podle druhu tkaniny může být až 10 %. V případě neúspěchu je vhodné použít služeb čistírny.

Rtěnka

Skvrnu je vhodné svěřit k odstranění čistírně. Ze skvrny nejprve odstraníme tukovou složku a po té vhodným saponátem odstraňujeme barvivo, které jde často odstranit velmi těžko. Podle druhu tkaniny můžeme barevné zbytky dobělit 3 % peroxidem vodíku.

Tuš

Skvrnu je vhodné svěřit k odstranění čistírně. Černá tuš obsahuje saze, které je možné odstranit pouze vypěněním, skvrnu nelze převést na jiný odstín nebo vybělit. Pronikne-li barvivo do vlákna, skvrna se stává neodstranitelnou.

Žvýkačka

Oděvní součást vložíme na chvíli do mrazničky a žvýkačku opatrně odstraníme v tuhém stavu – pozor na textilní vazbu. Zbylou část můžeme odstranit rozpouštědlem běžně používaným v čistírnách oděvů.

Manuál spotřebitele pro udržitelný textil

Autoři: Pavel Malčík, Ladislava Zaklová

Vydal: SOTEX GINETEX CZ, z.s., Cejl 12, 602 00 Brno

Rok vydání: 2025

www.sotex.cz

sotex@sotex.cz

